

Till Ålands lagting

Landskapsregeringens externpolitik

Meddelandet innehåller en heltäckande redogörelse av landskapsregeringens externpolitiska prioriteringar inför år 2020. I meddelandet redogör landskapsregeringen för sina prioriteringar i förhållande till Nordiska ministerrådet samt verksamheten i ministerrådet under 2019, till dagordningen inom Europeiska unionen år 2020 samt till övriga externa samarbeten. Dessutom innehåller meddelandet en redogörelse för verksamheten beträffande EU-ärenden under år 2019.

Mariehamn den 5 mars 2020

L a n t r å d

Veronica Thörnroos

Vicelanråd

Harry Jansson

1. Inledning.....	3
2. Nordiska ministerrådet.....	3
2.1 Ålands möjlighet att påverka i det nordiska samarbetet	4
2.2 Ansvariga ministrar	4
2.3 Ordförandeskap i Nordiska ministerrådet samt övergripande prioriteringar	5
2.4 Nordiska ministerbesök på Åland 2019.....	6
2.5 Övergripande prioriteringar	7
2.5.1 Hållbar utveckling: Vår vision 2030 och Agenda 2030	7
2.5.2 Nordiska barn- och ungdomskommittén	7
2.5.3 Samarbetsministrarna (MR-SAM)	8
2.5.4 Åland, Färöarna och Grönland i det nordiska samarbetet.....	9
2.5.5 Gränshinderarbetet	9
2.5.6 Näringsliv, energi och regionalpolitik (MR-Tillväxt).....	10
2.5.7 Arbetsmarknad (MR-A)	12
2.5.8 Nordiskt tjänstemannautbyte – TJUT	12
2.5.9 Kultur (MR-K)	13
2.5.10 Utbildning och forskning (MR-U).....	13
2.5.11 Jämställdhet (MR-JÄM).....	15
2.5.12 Integration	16
2.5.13 Digitalisering (MR-DIGITAL)	16
2.5.14 Finans (MR-FINANS)	17
2.5.15 Fiskeri och havsliv, jordbruk, livsmedel och skogsbruk (MR-FJLS).....	17
2.5.16 Miljö (MR-M)	18
2.5.17 Social- och hälsopolitik (MR-S).....	19
2.5.18 Lagsamarbetet (MR-LAG)	20
2.5.19 Informella nordiska ministermöten	20
2.6 Norden och EU.....	20
3. EU.....	22
3.1 Utmärkande händelser under 2019.....	24
3.1.1 Finlands EU-ordförandeskap och Åland.....	24
3.1.2 European Sustainability Award	24
3.2 Landskapets möjligheter till inflytande i EU-ärenden	25
3.2.1 Landskapsregeringens specialsakkunniga i Bryssel	25
3.2.2 Samarbete med Europaparlamentariker	25
3.2.3 Arbete för att påverka beslutsfattandet inom EU:s institutioner....	26
3.2.4 Regionkommittén	26
3.2.5 Subsidiaritetsprincipen.....	27
3.2.6 Deltagande i kommissionens offentliga samråd	27
3.2.7 Landskapets deltagande i nationella beredningen av EU-ärenden .	27
3.3 Landskapets prioriteringar	28
3.3.1 Åländsk representation i Europaparlamentet.....	28
3.3.2 Konferensen om EU:s framtid	33
3.3.3 Avskaffande av säsongsbaserade tidsomställningar	33
3.3.4 Statligt stöd.....	34
3.3.5 Sammanhållningspolitiken	34
3.3.6 Europa 2020 ur ett utbildnings- och kulturperspektiv.....	35
3.3.7 Mediepolitik och upphovsrätt	36
3.3.8 Konsoliderad bolagsskattebas	36
3.3.9 Ändring av mervärdesbeskattningen	37
3.3.10 Skattegränsen.....	38
3.3.11 Jordbruk.....	38
3.3.12 Fiske.....	39
3.3.13 Skog.....	39
3.3.14 Jakt- och viltvård.....	40
3.3.15 Miljö	40
3.3.16 EU och Agenda 2030.....	41
3.3.17 Energi	41
3.3.18 Jämställdhet	42
3.3.19 Integration	42
3.3.20 Socialvård	44
3.3.21 Hälsa- och sjukvård	44
3.4 Landskapsregeringens prioriteringar 2020	44
3.5 Landskapets arbete med EU-ärenden år 2019.....	49
3.5.1 Beredningen av EU-lagstiftning inom landskapet	49
3.5.2 Genomförandet av EU-lagstiftning inom landskapet	51
3.5.2.3 Genomförandet av EU-direktiv i landskapet	51
3.5.2.4 Överträdelseförfaranden och EU-domstolsärenden.....	53
4. Övriga externa samarbeten	57
4.1 Sjöfart och IMO.....	57
4.2 HELCOM.....	57
4.3 Miljösamarbete	57
4.4 Finlands kommission för hållbar utveckling	58
4.5 Smart Energy Åland.....	58

4.6 Clean Energy for EU Islands	58
4.7 Regions4.....	59
4.8 Central Baltic.....	59
4.9 B7.....	61
4.10 Kultursamarbete	61
4.11 Utbildningssamarbete	62
4.12 Samarbete kring läkarutbildning	62

1. Inledning

Hur ska Åland kunna trygga och stärka sin externpolitiska position i en ständigt föränderlig omvärld präglad framför allt av politisk populism, handelskrig, Brexit och växande säkerhetspolitisk osäkerhet? Denna frågeställning är ytterst central i Ålands fortsatta externpolitiska arbete.

Av fortsatt centralt intresse är att förverkliga ambitionerna om att ålänningarna i EU-parlamentet ska representeras av en person invald från den åländska valkretsen. Arbetet med att Åland ska tilldelas ett eget mandat så fort tillfälle ges fortsätter med oförminskad styrka.

Landskapsregeringen verkar bl.a. för att Åland ska beredas plats i EU:s planerade framtidskonferens. Åland kan peka på såväl konstitutionella som EU-rättsliga motiv för sin medverkan i konferensen. Till sistnämnda kategori hör inte minst lagtingets roll som bevakare av subsidiaritetsprincipen.

I och med att alla beslut rörande Brexit-processen nu definitivt är avslutade, lämnar Storbritannien EU i slutet av 2020. Landskapsregeringen kommer noggrant att följa med hur bl.a. lösningen av landsgränsen över den irländska ön kan ge öppningar för att både lindra effekterna av den nya EU-tullkodexen för skattegränsen runt Åland och en helt ny möjlighet att via ett s.k. observatörsmandat få full insyn i EU-parlamentets löpande arbete.

I det nordiska samarbetet arbetar landskapsregeringen för att Åland ska ha en tydlig roll och delaktighet under Finlands ordförandeskap i Nordiska ministerrådet under 2021. Eftersom ordförandeåret sammanfaller med Ålands jubileumsfirande, utgår landskapsregeringen från målsättningen om att ordförandeskapet genomförs gemensamt mellan Finland och Åland.

Eftersom Grönland och Färöarna har en betydligt starkare position och även tydligare handelspolitiska behov än Åland på det internationella området, satsar de förstnämnda autonomierna avsevärt mycket mera resurser på den externpolitiska bevakningen. Som jämförelse kan nämnas att de grönländska utgifterna på området är tio gånger större än motsvarande åländska medan Färöarna avsätter knappt 8 gånger mer pengar på externpolitiska frågor. Grönlands och Färöarnas möjligheter till denna nivå av utrikespolitisk aktivitet underlättas givetvis av att grannautonomierna, förutom att behålla alla sina skatter och avgifter, erhåller ett årligt stöd (bloktillskud) från Danmark.

I den fortsatta planeringen av Åland 100 år, kommer särskilt fokus att ligga på att via bl.a. seminarier lyfta fram Ålands folkrättsliga särställning.

2. Nordiska ministerrådet

I det här kapitlet redogör landskapsregeringen för arbetet i Nordiska ministerrådet. Dels består kapitlet av en redogörelse över året som gått, dels av landskapsregeringens prioriteringar inför det kommande året. Prioriteringarna är till vissa delar av övergripande art och kan därför sträcka sig över en längre period än det kommande året. Nordiska ministerrådets arbete består till stor del av projektbeviljningar och beslut om samarbetsprogram varför en konkret ärendeförteckning saknas. Nedanstående prioriteringar speglar ändå de strategiskt långsiktiga visioner som respektive ministerråd planerar sitt arbete kring.

2.1 Ålands möjlighet att påverka i det nordiska samarbetet

Det nordiska samarbetet utgör en av Ålands plattformar för utrikeskontakter. Landskapsregeringen deltar i det formella nordiska samarbetet genom Nordiska ministerrådet. I Nordiska ministerrådet deltar de åtta nordiska regeringarna. Nordiska ministerrådet är – trots namnet – egentligen inte ett utan tio fackministerråd och ett samordnande ministerråd (MR). De nordiska fackministrarna möts i sina respektive ministerråd i genomsnitt ett par gånger om året. För perioden 2017–2020 har även ett tillfälligt ministerråd, MR-Digital bildats. MR-Digital ska främja en sammanhängande och integrerad digital region till nytta för medborgare, företag och offentliga förvaltningar i Norden. Kommunministrarna och trafikministrarna samlas dessutom i informella ministerråd.

Under varje ministerråd finns ämbetsmannakommittéer, i vilka ingår tjänstemän utsedda av de åtta regeringarna. Ämbetsmannakommittéerna förbereder och följer upp ministerrådsmötena. Ämbetsmannakommittéerna behandlar ärenden som senare kan föras upp till ett ministerråd eller avgöras i ett beslut direkt i ämbetsmannakommittén. Beredningen i landskapsregeringen sker genom de utsedda tjänstemän som deltar i de olika ämbetsmannakommittéerna. Varje fackministerråd arbetar utifrån en egen dagordning varför tvärssektoriell beredning måste göras på initiativ av representanten i respektive ämbetsmannakommitté eller beredas av Nordiska ministerrådets sekretariat.

Åland deltar i ministerråden och ämbetsmannakommittéerna med full yttranderätt. I de fall en eventuell omröstning äger rum har Åland tillsammans med Färöarna och Grönland ingen rösträtt. I praktiken sker aldrig omröstningar då en princip om konsensus råder. Landskapsregeringen anser att Åland har goda möjligheter att påverka diskussioner av betydelse för Åland.

Landskapsregeringens ministrar är medlemmar i Ålands delegation i Nordiska rådet. Landskapsregeringen har ett nära samarbete i nordiska frågor med Ålands lagting. Den samsyn som ofta finns i olika frågor är en unik styrka och underlättar Ålands möjligheter att göra sin röst hörd såväl i Nordiska ministerrådet som i Nordiska rådet.

2.2 Ansvariga ministrar

Under år 2019 fram till och med den 10 december 2019 har Ålands ministerrepresentation i Nordiska ministerrådet varit följande:

- samarbetsministrarna MR-SAM, Nina Fellman
- arbetsliv MR-A, Camilla Gunell
- närings-, energi- och regionalpolitik MR-Hållbar tillväxt, Camilla Gunell
- fiskeri och havsliv, jordbruk, livsmedel och skogsbruk MR-FJLS, Camilla Gunell
- jämställdhet MR-JÄM, Katrin Sjögren
- ekonomi- och finanspolitik MR-FINANS, Mats Perämaa
- kultur MR-K, Tony Asumaa
- lagsamarbete MR-LAG, Katrin Sjögren
- miljö och klimat MR-MK, Camilla Gunell
- social- och hälsopolitik MR-S, Wille Valve
- utbildning- och forskning MR-U, Tony Asumaa
- digital MR-Digital (2017–2020), Tony Asumaa

Minister Mika Nordberg har varit landskapsregeringens medlem i det informella ministerrådet för infrastruktur och minister Nina Fellman i det informella ministerrådet för kommunala frågor.

Från och med den 10 december 2019 har Ålands ministerrepresentation i Nordiska ministerrådet varit följande:

- samarbetsministrarna MR-SAM, Annette Holmberg-Jansson
- arbetsliv MR-A, Fredrik Karlström
- närings- och regionalpolitik MR-Hållbar tillväxt, Fredrik Karlström
- energi, bostads- och planläggningsfrågor MR-Hållbar tillväxt, Alfons Röblom
- fiskeri och havsliv, jordbruk, livsmedel och skogsbruk MR-FJLS, Fredrik Karlström
- jämställdhet MR-JÄM, Annika Hambrudd
- ekonomi- och finanspolitik MR-FINANS, Torbjörn Eliasson
- kultur MR-K, Annika Hambrudd
- lagsamarbete MR-LAG, Veronica Thörnroos
- miljö och klimat MR-MK, Alfons Röblom
- social- och hälsopolitik MR-S, Annette Holmberg-Jansson
- utbildningsfrågor i MR-U, Annika Hambrudd
- forsknings- och högskolefrågor i MR-U, Alfons Röblom
- digital MR-Digital (2017–2020), Fredrik Karlström

Minister Christian Wikström deltar i det informella ministerrådet för infrastruktur och vicelanträdet Harry Jansson deltar i det informella ministerrådet för kommunala frågor.

2.3 Ordförandeskap i Nordiska ministerrådet samt övergripande prioriteringar

Islands ordförandeskap

Under år 2019 innehade Island ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet; rubriken för ordförandeskapsprogrammet var *Goda genvägar*. Rubriken för Islands ordförandeskap syftade på vänskapen mellan de nordiska länderna, som bland annat avspeglas i rörlighet och ett starkt internt samarbete. Genvägarna går också ut i världen, där de nordiska länderna profilerar sig tillsammans och bidrar till det internationella samarbetet för fred, säkerhet och miljöskydd. Framtidens genvägar är digitala.

De unga, hållbar turism och havsmiljön var de prioriterade områdena under Islands ordförandeskap – nordiska prioriteringar av jämställdhet, digitalisering, hållbar utveckling och FN:s mål för hållbar utveckling integrerades i ordförandeskapets projekt. Respekten för demokratiska spelregler och rättsstaten är djupt förankrad i Norden. Nordiskt samarbete har visat att det är bättre att bygga broar än murar. Det är inget gammaldags över varken samarbete, vänskap eller respekt. Nordens grundläggande värderingar är lika viktiga som förut.

Danmarks ordförandeskap

Under år 2020 innehar Danmark ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet. Ordförandeskapet genomförs gemensamt mellan Danmark, Färöarna och Grönland. *Framtidens lösningar tillsammans* är rubriken på och ambitionen för ordförandeskapet år 2020, som kommer att verkställa Nordiska ministerrådets nya vision för 2030, då Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region.

Ordförandeskapets mål är att stärka sammanhållningen och samarbetet inom Norden samt stärka regionens gemensamma möjligheter. Ordförandeskapet stöder de tre strategiska prioriteringarna i Nordiska ministerrådets

vision: ett grönt, konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden. Det är prioriteringar som bidrar till att uppnå FN:s globala mål för hållbar utveckling.

”Vi ska under vårt ordförandeskap fokusera på att samarbeta om nya lösningar som kan göra Norden ledande i klimatfrågan, samtidigt som vi fortsätter att vara konkurrenskraftiga och socialt hållbara. Det är målen i Nordiska ministerrådets nya vision, och den ska vi förverkliga. Det är särskilt de unga som har satt klimatet på dagordningen. Därför ska vi lyssna på dem och agera nu. Det är vi skyldiga dem – det är deras framtid vi bygger”, sade Danmarks statsminister Mette Frederiksen inför ordförandeskapsåret.

Inom ramen för den strategiska prioriteringen *Ett grönt Norden* avser ordförandeskapet verka för att Norden är erkänt världen över för att vara en garant för ambitiösa och välfungerande hållbarhetsinsatser och klimatlösningar. Ordförandeskapet för 2020 ska fortsätta att vidareutveckla det nordiska samarbetet inom miljö, natur och klimat. Både för att göra Norden ännu grönare och inte minst för att gå i spetsen internationellt, till exempel genom att förbättra förutsättningarna för biologisk mångfald och minska mängden plast och avfall i världshaven.

Inom ramen för den strategiska prioriteringen *Ett konkurrenskraftigt Norden* är ett centralt fokusområde för ordförandeskapet att Norden fortsätter att stärka sin ställning som världens mest omfattande regionala samarbete och gränslösa region. Genom forskning, innovation, investeringar och digitalisering är ambitionen för ordförandeskapet att skapa optimala konkurrensvillkor för företag när det gäller grön omställning och cirkulära klimatvänliga lösningar som gynnar både Norden och resten av världen. Även i detta sammanhang är ungdomar viktiga, och de ungas betydelse har speciellt uppmärksammats av Grönland.

Inom ramen för den strategiska prioriteringen *Ett socialt hållbart Norden* avser ordförandeskapet att stärka den sociala sammanhållningen mellan de nordiska länderna samt även stärka kunskaperna i nordiska språk. Nordens sammanhållning bygger på gemensamma värderingar som tillit, demokrati och jämställdhet. Men det är en sammanhållning som utmanas av en globaliserad värld som kommer allt närmare. Ordförandeskapet ser undervisnings- och kulturområdet som bra plattformar för satsningar som ska bevara och stärka den sociala sammanhållningen mellan de nordiska länderna samt även för kunskaper i nordiska språk. Hållbara gemenskaper bland unga är viktiga aktörer i sammanhanget. Alla ska ha glädje av samarbetet, oavsett ålder och personliga förutsättningar.

Landskapsregeringen kommer genom sina representanter i respektive ministerråd att delta i arbetet med förverkligandet av visionen och övriga projekt under det danska ordförandeskapet.

Finlands kommande ordförandeskap

Landskapsregeringen avser att under år 2020 tillsammans med utrikesministeriet arbeta med förverkligandet av Finlands ordförandeskap år 2021.

2.4 Nordiska ministerbesök på Åland 2019

Undervisnings-, forsknings- och kulturminister Rigmor Dam från Färöarna besökte landskapet den 3–7 mars 2019 på inbjudan av minister Tony Asumaa.

På inbjudan av samarbetsminister Nina Fellman besökte Sveriges utrikes- handelsminister samt minister med ansvar för nordiska frågor, Ann Linde, Åland för att delta som föredragshållare i samband med Alandica Debatt den 10 juni 2019. Även utrikes- och näringsminister Poul Michelsen från Färöarna samt finansminister Vittus Qujaukitsoq från Grönland besökte Åland den 8–11 juni 2019 på samarbetsminister Nina Fellmans inbjudan för att, bland annat, delta i Alandica Debatt.

Den 24–26 augusti 2019 besökte Islands trafik- och inrikesminister samt nordisk samarbetsminister Sigurður Ingi Jóhannsson Åland på inbjudan av samarbetsminister Nina Fellman. Han deltog då även som föredragshållare i *ReGeneration 2030 Summit*.

2.5 Övergripande prioriteringar

2.5.1 Hållbar utveckling: Vår vision 2030 och Agenda 2030

Det nordiska programmet för genomförandet av FN:s Agenda 2030, *Generation 2030*, bidrar till det nordiska förverkligandet av Agenda 2030 och förverkligandet av utvecklings- och hållbarhetsagendan på Åland. Den nordiska expertgruppen för hållbar utveckling, som är underställd samarbetsministrarna, utgör styrgrupp för programmet och hade under 2019 tre möten, varav ett videomöte.

Programmet *Generation 2030* har varit en bidragande faktor i framtagandet av det nordiska samarbetets nya vision, som antogs av statsministrarna i augusti 2019: *Vår vision 2030* uttalar att *Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region*. Visionen markerar starten för en ny epok i det nordiska samarbetet, en epok där hållbar utveckling utgör kärnan i visionen för Norden.

Implementeringen av *Vår vision 2030* inleddes under andra halvåret 2019 och innebär ett tvärsektorielt samarbete där samtliga ministerråd medverkar. Landskapsregeringen avser att under år 2020 fortsätta att aktivt understöda implementeringen av visionen, bland annat genom att verka för att en vetenskapligt baserad definition för innebörden av världens mest hållbara region fastställs.

Hållbar konsumtion och produktion är huvudtema för *Generation 2030*. Det tvärsektorielle arbetet med temat, där ett flertal ministerråd är involverade, sattes igång under 2018 och har under 2019 fördjupats. Nordiska mål för hållbar konsumtion är under diskussion. Under 2020 genomförs strategiska projekt med avsikt att lägga grunden för ett genomgripande och systematiskt nordiskt arbete för att uppnå att Norden konsumerar hållbart.

Såväl *Vår vision 2030* som *Generation 2030*-programmet lägger särskild vikt vid att involvera och engagera nordiska ungdomar, vilket också återspeglas i programmets namn *Generation 2030*. *ReGeneration 2030*-rörelsen, som består av ungdomar och unga vuxna i de nordiska länderna och självstyrda områdena samt Estland, Lettland, Litauen, Ryssland, Polen och Tyskland, bidrar till involveringen av ungdomar och unga vuxna i Agenda 2030-arbetet i regionen. *ReGeneration 2030* har mottagits positivt av såväl de nordiska länderna som övriga östersjöländer. Åland, som årligen agerar värd för toppmötet *ReGeneration 2030 Summit*, utgör på sätt och vis ett nav för *ReGeneration 2030*. Premiärupplagan av *ReGeneration 2030 Summit* under 2018 följdes av den andra upplagan i augusti 2019. Den tredje upplagan går av stapeln i Mariehamn den 22–24 augusti 2020. Landskapsregeringen avser, i samarbete med Nordiska ministerrådet och Östersjöstaternas råd (CBSS), fortsätta stöda *ReGeneration 2030*-rörelsen. Ett utökat samarbete mellan *ReGeneration 2030* och Nordiska Rådet, särskilt Ungdomens nordiska råd, respektive BSPC är önskvärt.

2.5.2 Nordiska barn- och ungdomskommittén

Nordiska barn- och ungdomskommittén (NORDBUK) är Nordiska ministerrådets rådgivande och samordnande organ i nordiska och internationella barn- och ungdomspolitiska frågor. NORDBUK ska bistå de nordiska samarbetsministrarna (MR-SAM) i implementering, uppföljning och utvärdering av Nordiska ministerrådets nuvarande och kommande strategier och målsättningar för det övergripande arbetet med barn och unga. Landskapsregeringen

har liksom Färöarna och Grönland en myndighetsrepresentant i kommittén. Åland ges genom detta möjlighet att påverka, bevaka och tillskansa sig kunskap om ungdomspolitiska frågor på nordisk nivå.

NORDBUK finansierar tillsammans med Nordens välfärdscenter ett projekt som syftar till att stärka det nordiska kunskaps- och erfarenhetsutbytet om delaktighet hos barn och unga med funktionsnedsättning. I förlängningen ska det leda till att barn och ungas rättigheter och delaktighet i samhället stärks. Projektet är en aktivitet inom Nordiska ministerrådets handlingsplan för funktionshinderssamarbetet 2018–2022 och bidrar till implementeringen av ministerrådets strategi för barn och ungas delaktighet. Projektet svarar också upp till Nordiska ministerrådets barn- och ungdomsstrategi där barn och unga med funktionsnedsättning särskilt lyfts fram. Landskapsregeringen är representerad i den expertgrupp som är knuten till projektet. Slutsatserna av arbetet kommer att ligga till grund för kompetenshöjande aktiviteter i det åländska samhället under 2020.

Landskapsregeringen är representerad i styrgruppen för ett av Sveriges ordförandeskapsprojekt – Nabo – som handlar om ungas sociala inkludering i Norden. Projektet, som pågår mellan 2018 och 2020, drivs av den svenska myndigheten MUCF (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor). Syftet med projektet är att öka kunskapen om och synliggöra hur unga beskriver sina möjligheter till social inkludering, att öka kunskapen om och utarbeta verktyg för hur unga kan bli en del av olika former av policyprocesser, samt att öka det nordiska lärandet i länderna och självstyrande områdena kopplat till unga. Studier kring ungas sociala inkludering har genomförts i samtliga nordiska länder och självstyrande områden under året. Den åländska rapporten har tagits fram i samarbete med Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB). Resultaten presenterades under hösten 2019. Under 2020 deltar landskapsregeringen i ett program inom ramen för Nabos policyutvecklande processer som ger kunskap och verktyg för hur ungdomsperspektivet kan integreras i förvaltningens dagliga arbete.

2.5.3 Samarbetsministrarna (MR-SAM)

MR-SAM är det ministerråd som har det samordnande ansvaret i Nordiska ministerrådet. Nordiska samarbetsministern Nina Fellman deltog i samtliga möten under år 2019. Under 2020 har samarbetsministrarna hittills haft ett möte där samarbetsminister Annette Holmberg-Jansson deltog. De nordiska samarbetsministrarna biträds av tjänstemännen i Nordiska samarbetskommittén NSK som samtidigt fungerar som styrelse för sekretariatet i Köpenhamn.

Samarbetsministrarna lägger förslag om Nordiska ministerrådets budget till Nordiska rådet som 2020 uppgick till ca 967 miljoner danska kronor. Under 2019 arbetade samarbetsministrarna aktivt med att kunna lägga fram en ny vision för det Nordiska ministerrådet inför statsministrarnas möte i augusti 2019. Efter att visionen antogs av statsministrarna har arbetet under resten av 2019 samt 2020 fokuserat på att få visionen att genomsyra hela Nordiska ministerrådets verksamhet. Under början av 2020 antogs ramar för de olika sektorernas verksamhet och nu pågår arbete med att utarbeta handlingsplaner, mål och budgetförslag för år 2021.

Ett pågående statsministerinitiativ, *Nordiska lösningar på globala samhällsutmaningar*, sträcker sig mellan 2017–2020. Initiativet var ursprungligen uppdelat i sex olika flaggskeppsprojekt med målet att skapa nordiska verktyg för att nå FN:s hållbarhetsmål 2030. Initiativet håller nu på att fasas ut till förmån för genomförande av den av statsministrarna i augusti 2019 antagna visionen för Nordiska ministerrådet. Visionen består av en kärna och tre strategiska prioriteringar.

I den antagna visionen för Nordiska ministerrådet, som förbereddes och föreslogs av samarbetsministrarna, uttrycker statsministrarna tydligt att de vill att det nordiska samarbetet blir ett effektivare instrument än tidigare i arbetet för att göra Norden till världens mest hållbara och integrerade region fram till år 2030. Klimatfrågan präglade också i övrigt diskussionerna på statsministermötet.

De utmaningar som vårt jordklot står inför och den oro för klimatet som framförallt de yngre generationerna i allt högre grad ger uttryck för måste tas på allvar, skriver statsministrarna i visionen. Det nordiska samarbetet är värdebaserat, och de gemensamma värderingarna gör det lättare för regionens beslutsfattare att enas om vad som är viktigast.

Statsministrarna betonade att alla delar av samarbetet bör anpassa sig till de nya och tydligare prioriteringarna för att Norden skall uppnå målsättningarna; att göra regionen grönare, mer konkurrenskraftig och socialt och kulturellt hållbarare förvaltat än hittills. Förutsättningar för detta är bland annat gemensamma satsningar på innovation, utbildning och forskning.

Samarbetsministrarna har nu som uppgift att överföra visionen i aktiv handling så att Nordiska ministerrådets budget avspeglas i visionen och dess strategiska prioriteringar. Det handlar dels om att allokera medel för att stöda visionen, dels om att skapa tvärsektoriella handlingsplaner med tydliga mål för visionens förverkligande. Arbetet har påbörjats och kommer att synas i Nordiska ministerrådets budget för år 2021. Under arbetets gång finns även en dialog med Nordiska rådets budgetexpertgrupp.

2.5.4 Åland, Färöarna och Grönland i det nordiska samarbetet

Samarbetet mellan Färöarna, Grönland och Åland har under året fungerat väl. Inför ministermöten och möten i ämbetsmannakommittéerna görs i allmänhet en avstämning av i vilka ärenden man behöver understöd eller i vilka ärenden man ska söka samarbete. I anslutning till Nordiska rådets session i oktober 2016 lade Färöarna fram en ansökan om fullvärdigt medlemskap i Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Färöarnas ansökan avslogs av samarbetsministrarna, endast Grönland och Åland understödde ansökan. Färöarna och Danmark fick dock i uppdrag av samarbetsministrarna att utforma ett förslag om hur man kan stärka Färöarnas deltagande i det nordiska samarbetet inom ramen för Helsingforsavtalet. Frågan har ännu inte avgjorts.

2.5.5 Gränshinderarbetet

Gränshinderrådet består av medlemmar från alla åtta ministerrådsmedlemmar, en representant från Nordiska rådet samt Nordiska ministerrådets generalsekreterare. Detta innebär att landskapsregeringen deltar i arbetet på samma villkor som de fem nordiska länderna. Flera av de åländska gränshindren är gemensamma med de övriga nordiska länderna, varför hinder av åländskt intresse kan vara angivna som prioriterade av andra länder i Nordiska ministerrådets gränshinderdatabas; detta gäller bland annat inom områden som yrkes- och examensgiltighet samt socialförsäkringar.

Under 2019 tillsattes en informell referensgrupp på Åland som ska fungera som bollplank för gränshinderrådsmedlemmen. Gruppen möts inför Gränshinderrådets möten, ca 4 ggr/år. I gruppen ingår gränshinderrådsmedlemmen, Info Norden, NSK-medlemmen, en parlamentarikerrepresentant från NR-delegationen, Åland Living och Ålands näringsliv. Gränshinderrådsmedlemmen får också kallelse till NR-delegationens möte för att rapportera om gränshinder.

Under 18 månader, från januari 2018 till juni 2019, har Gränshinderrådet avklarat 22 hinder; av dessa har tre hinder bedömts vara ej lösbara. Att redovisningen omfattar 18 månader beror på en ändring av rapportens

periodisering till juli–juni. Orsaken är att man fortsättningsvis vill ha en så aktuell redogörelse som möjligt till Nordiska rådets session i slutet av oktober.

Av de hinder där Åland varit medansvarig som pådrivare är statusen följande:

- *Man kan inte få närståendepenning om inte både vårdare och den sjuke är försäkrade i Sverige*
Här inväntas att det lagpaket där frågan ingår ska behandlas i Sveriges riksdag. Gränshinderrådet har varit en av remissinstanserna.
- *Snabbare information till utlandsboende, aktualiserats till följd av bristen på information gällande höjd s.k. SINK-skatt i Sverige.*
Frågan kommer att lyftas upp som en del av det prioriterade arbetet med bättre digitalt utbyte av information mellan länderna.
- *Svårigheter för psykologer att få sin praktik på Åland godkänd för svensk examen.*
I oktober 2019 har representanter för landskapsregeringen träffat både socialdepartementet och Socialstyrelsen i Sverige. Hindret har dragits tillbaka av Åland då det krävs en djupare utredning som eventuellt kan innebära att lagen i Finland måste ändras.

Två nya hinder har tagits upp av Åland: *långsam handläggning av källskattekort och dubbelbeskattning i samband med gåva eller arv i Sverige.*

Gränshinderrådet kommer under våren 2020 att anlita extern expertis för att kartlägga gränshanteringen av moms och tull vid den norska gränsen. Från landskapsregeringen har påpekats att Åland vill ingå i kartläggningen på samma nivå som när förhållandena gällande Norge utreds. Kartläggningen ska presenteras i juni 2020. Andra frågor som bevakas är om den kommande tidsomställningen inom EU blir ett fall för Gränshinderrådet.

I den av statsministrarna antagna visionen för 2030 ingår integration och därmed mobilitet som en av hörnstenarna. I en skrivelse till ordförandelandet Danmark i januari 2020 har Gränshinderrådet formulerat en önskan att få access direkt till de ministerråd som är berörda av olika hinder. Fem områden har också prioriterats för att kunna få en handläggning på högsta möjliga ministernivå. De områden som förts fram är:

- ett nordiskt elektroniskt ID och bättre utbyte av digital information
- erkännande av yrkeskvalifikationer
- harmoniserade byggregler
- transportsamarbete
- geoblockering

Info Norden som finns i alla nordiska länder samt Färöarna, Grönland och Åland, har fortsatt sin centrala roll i gränshinderarbetet. Verksamheten bytte namn från Hallå Norden under året. Info Nordens uppgift är att besvara inkomna frågor och utgör därigenom en viktig resurs för att förebygga att frågeställare råkar ut för gränshinder. Samarbetet mellan Ålands representant i Gränshinderrådet och Info Norden-kontoret har varit tätt och regelbundet.

2.5.6 Näringsliv, energi och regionalpolitik (MR-Tillväxt)

Arbetet inom näringslivssektorn bedrivs inom ramen för samarbetsprogrammet för näringsliv och innovation 2018–2021. Tre temaområdena ingår i samarbetsprogrammet:

- Säkerställa en förmåga till snabb omställning

- Nordiskt samarbete om att möta teknologiska förändringar
- Digitalisering och nya gröna affärsmodeller
- Stärka innovations- och konkurrenskraften
 - Det offentliga som drivkraft för innovation
 - Bättre tillgång till riskkapital över landsgränserna
- Förbättra de globala marknadsmöjligheterna
 - Norden som globalt innovationsnav
 - Samarbete på internationella marknader

De nordiska ministrarna med ansvar för näringspolitik godkände den nordiska turismplanen 2019–2023 vid det årliga mötet år 2019 och beslöt att en nordisk arbetsgrupp tillsammans med Nordic Innovation ska genomföra planen. I turismplanen föreslås ökade satsningar på digitalisering och utveckling av så kallade smarta destinationer via nya innovationer, samt en effektivisering av samarbetet kring statistik och analyser. I planen nämns också analys av de nordiska regelverken för att identifiera utvecklingsområden. Dessutom lyfter planen fram vikten av ökad dialog mellan beslutsfattarna och turismsektorn.

De nordiska näringsministrarna lanserade två nya program och vill stödja nya innovationer inom hälsosektorn genom att underlätta för olika aktörer inom branschen att få tillgång till hälsodata i Norden. Ministrarna vill också stödja övergången till cirkulär ekonomi inom det nordiska näringslivet.

De nordiska ministrarna med ansvar för regionalpolitik arbetar utgående från det nordiska samarbetsprogrammet för regionalpolitik 2017–2020 och har som utgångspunkt att möta de regionalpolitiska utmaningar som Norden står inför idag och i framtiden. Samarbetsprogrammet utgår från principerna om hållbar utveckling, jämställdhet samt barn och ungas perspektiv och rättigheter. Valet av insatsområden är *Hållbar landsbygdsutveckling*, *Innovativa och resilienta regioner* och *Hållbara städer och stadsutveckling*. Arbetet bedrivs i temagrupper som alla delvis har relevans för Åland, varför samtliga temagrupper har åländska medlemmar.

Vid regionalministermötet godkändes en Nordatlantisk utvecklingsstrategi för Färöarna, Grönland, Island och Kust-Norge. I strategin läggs stor vikt på bland annat kultur, välfärd och jämställdhet, havet och blå ekonomi, energi samt hållbar turism.

Under år 2020 utarbetas ett nytt samarbetsprogram för regional utveckling 2021–2024. De tre insatsområdena bibehålls men utformas så att de stöder *Vision 2030* att Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region. Insatsen är relevant för Åland och Utvecklings- och hållbarhetsagendan 2030.

Ett antal möten har under år 2019 hållits inom ramen för ämbetsmannakommittén för energi (ÄK-E), och en tjänsteman från Åland deltog vid mötet för nordiska energiministrarna i Reykjavik den 28 juni 2019. Vid mötet beslöts att anta en elmarknadsvision och att ytterligare stärka samarbetet för ett koldioxidneutralt Norden. Under mötet fastslogs bl.a. att ministrarna avser fortsätta utveckla Norden som en föregångsregion vad gäller integrering av förnybar energi, lösningar kring energieffektivitet och smart energi. Målet är att säkerställa att regionen fortsatt har de mest integrerade och intelligenta gröna energilösningarna.

Vid mötet uttryckte energiministrarna enighet om att ytterligare stärka samarbetet för att nå målsättningarna i de nordiska statsministrarnas deklaration från januari 2019 om ett koldioxidneutralt Norden. Tanken är att det nordiska energisamarbetet kan leverera ett avgörande bidrag till arbetet med att uppnå de ambitiösa målen i deklarationen.

Den nordiska elmarknaden är sedan tidigare ett föredöme gällande integration och funktion. En ny vision för elmarknaden har formulerats och kärnan är att Norden senast 2030 ska ha världens mest konkurrenskraftiga, innovativa och konsumentinriktade elmarknad vilken bidrar till att klimatmålen ska nås. Med den nya visionen understryker ministrarna att det nordiska samarbetet på elmarknaden står väl rustat för en framtid med en större andel fluktuerande energikällor, såsom sol- och vindkraft, där utvecklingen styrs utifrån Parisavtalet och målet om en hållbar energiproduktion.

Inom ramen för ministerrådet för tillväxt har ett fyraårigt mandat getts för en styrgrupp som ska arbeta med harmonisering av byggregler i Norden och med aktuella bostadsfrågor. Boendet och byggandet står för en stor del av koldioxidutsläppen i Norden och därför är det viktigt med en snabb omställning inom bostads- och byggsektorn, från att vara ett klimatproblem till att bli en del av lösningen.

2.5.7 Arbetsmarknad (MR-A)

Arbetsmarknadsministrarna möttes i Reykjavik i april 2019. Ålands representant valde att inte delta i mötet.

I ämbetsmannakommittén för arbetsliv och i kommitténs arbetsmarknadsutskott representeras Åland av myndighetschefen för AMS. Kommittén har hållit ett möte och utskottet två möten under året. Åland var representerat vid utskottets möte i Hveragerði, Island i oktober 2019. Vid mötena bereds och bearbetas ärenden från ministerrådet, samt behandlas ansökningar om nordiska projektmedel inom arbetslivsområdet. Vid mötena presenteras även aktuella arbetsmarknadsfrågor och aktuell arbetsmarknadsstatistik i respektive land samt inom EU.

Nordiska ministerrådets arbetslivspolitiska samarbetsprogram 2018–2021 omfattar sysselsättnings- och arbetsmarknadsområdet samt arbetsmiljö- och arbetsrättsområdet. Fokus kommer att ligga på följande fyra insatsområden:

- Stärka matchningen mellan utbud och efterfrågan av kompetent arbetskraft samt öka deltagandet på arbetsmarknaden, särskilt inom utsatta grupper;
- Stärka en god arbetsmiljö för både kvinnor och män, bl.a. genom att förebygga arbetsrelaterade sjukdomar och skador samt avskaffa oacceptabla arbetsförhållanden;
- Säkra en god balans mellan arbetstagar skydd och flexibilitet, samt tillvarata den nordiska trepartsbaserade arbetslivspolitiken;
- Stärka etablering och integration, lika möjligheter och mobilitet på den nordiska arbetsmarknaden.

2.5.8 Nordiskt tjänstemannautbyte – TJUT

Visionen för det nordiska samarbetet är att vara världens mest hållbara och integrerade region år 2030. Det nordiska tjänstemannautbytesprogrammet gör det möjligt för anställda inom offentlig förvaltning att, med ekonomiskt stöd från Nordiska ministerrådet, få kunskap om förhållandena i de nordiska grannländerna genom att arbeta en kortare eller längre period inom en annan nordisk förvaltning. Internationella erfarenheter har blivit en allt viktigare del i arbetet med att ompröva och förbättra de offentliga åtagandena, varigenom utbytestjänstgöring har fått en ökad betydelse.

Den nordiska utbytestjänstgöringen kan också bidra till att en gemensam nordisk syn kan utvecklas för möjligheterna i Norden gällande det europeiska samarbetets idéer. Rätt utnyttjad blir utbytestjänstgöringen en fördjupad studie av de idéer och de erfarenheter som diskuteras i det internationella

samarbetet i Europa, inom Nordiska rådet och i de många yrkes- och fackliga sammanslutningarna.

En annan faktor som ger nya aspekter på behoven av ett intensifierat nordiskt samarbete mellan de nordiska myndigheterna är öppningen av Norden för andra kulturer genom invandring. En nordisk utbytestjänstgöring kan förmedla kunskaper om Norden och den nordiska samverkan mellan myndigheter och på så sätt öka känslan av delaktighet i det nordiska samarbetet.

För kontaktgruppen som består av representanter från de olika nordiska länderna, Färöarna, Grönland och Åland, hålls årligen ett höstmöte i Köpenhamn och ett vårmöte i turordning hos de övriga representanterna i kontaktgruppen. 2019 hölls vårmötet på Åland där samtliga representanter i kontaktgruppen deltog. I samband med höstmötet i Köpenhamn i november 2019 hölls en HR-konferens för andra gången. Konferensen var speciellt riktad till HR/administrativa chefer i de nordiska statsförvaltningarna med syfte att dels lära sig mer om programmet, dels få ökade kunskaper om kompetensutveckling, utlokalisering, hållbart arbete, digital transformation, rekrytering och mobilitet. I konferensen deltog tre administrativa chefer från Åland, utöver Ålands representant som också var medlem i arbetsgruppen inför konferensen.

2.5.9 Kultur (MR-K)

Under året beslöt de nordiska kulturministrarna att göra en samnordisk satsning utanför Norden. Valet föll på Kanada och arrangemanget har fått namnet *Nordic Bridges*. Samarbetets huvudarrangör i Kanada blir Harbour Front Centre och olika former av kulturutbyte kommer sedan ske över hela Kanada under 2021.

Skandinaviska föreningens konstnärshus i Rom fick förhöjt bidrag. MR-K ansåg att det är angeläget att denna institutions verksamhet, den äldsta nordiska kulturinstitutionen i Rom, säkerställs.

Det nordiska fyraåriga kulturpolitiska samarbetsprogrammet börjar ta form. Åland har fått mandat av de övriga självstyrande länderna att ingå i den arbetsgrupp som i övrigt består av Island, Danmark och Finland.

En gemensam deklaration om kulturarv gjordes under hösten av alla de nordiska kulturministrarna. Deklarationen gällde kulturarven som premiss för trygg och fredlig utveckling i värden samt betydelsen av att hindra olovlig handel med kulturföremål. De internationella organisationerna Unesco, WCO och Unodc har gjort betydande insatser genom att utveckla praktiska verktyg och metoder för att hjälpa de nationella myndigheterna i deras arbete för att förhindra kulturkriminalitet och olovlig handel. Kulturministrarna uppmanade de nordiska aktörerna i denna deklaration att arbeta vidare inom sina respektive områden och miljöer med denna fråga.

2.5.10 Utbildning och forskning (MR-U)

De nordiska utbildningsministrarna deltog i ett MR-U möte under 2019. Mötet hölls i Reykjavik den 9 april och två temadiskussioner avhandlades; en om *lärarnas roll i samhället* och en om *de nordiska språken i ljuset av nya medier och teknologier samt påverkan från engelskan*.

Ämbetsmannakommittén (ÄK-U) träffades vid fyra mötestillfällen under året. Vid mötena har de två temadiskussionerna från MR-U mötet i april 2019 följts upp bl a genom att de nordiska lärarorganisationernas ordförande Anders Rusk presenterade deras arbete och syn på lärarnas roll i samhället.

Vid ÄK-U mötet i december 2019 presenterades en rapport inom *Nordisk Ministerråds samarbetsprogram för integrering av flyktinger og invandrere* (2019–2021). Rapporten redogör bl a för hur olika nordiska länder har arbetat med utbildning och vidareutbildning på olika sätt för integrering av flyktingar och invandrare. Vidare presenterades även rapporten

Automatisk anerkendelse i Norden vid mötet. Rapporten behandlar problematiken kring erkännande av särskilt yrkeshögskoleutbildningar inom Norden.

ÅK-U arbetade även fram ett förslag till handlingsplanen för U-sektorn med anledning av de nordiska statsministrarnas initiativ och vision om ett grönt, konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden.

Inom MR-U finns omfattande nordiska samarbeten sedan länge av mera kontinuerlig organisatorisk struktur. Det gäller särskilt i fråga om forskning (*NordForsk*) och skolutbytesprogrammet för elever och lärare (*Nordplus*). Därutöver finns flera kortare eller längre tidsbundna projekt, program och arbetsgrupper som Åland deltar i.

Det nordiska samarbetet inom utbildningsområdet strävar till att Norden ska kunna hävda sig på en global kunskapsmarknad. Gemensamma nordiska möten och projekt är ett instrument för att främja en fördjupad dialog och förtydliga den nordiska samhörigheten och därmed även stärka Färöarnas, Grönlands och Ålands roll och position. Kunskap är en konkurrensfaktor för att länder ska kunna attrahera talanger och öka sin tillväxt. Högre utbildning, såsom universitet och högskolor, blir viktiga producenter av kunskap. Inom organisationen för forskning och forskarutbildning (*NordForsk*) går arbetet generellt ut på att finansiera forskning i Norden.

Åland deltar också i Nordiska ministerrådets stödprogram *Nordplus*. Programmet ger skolor på alla nivåer möjlighet att söka medel för mobilitet (elev-, klass- och lärarutbyten), projekt och nätverksaktiviteter mellan de nordiska och baltiska länderna samt självstyrande områdena Grönland, Färöarna och Åland. Syftet är att stärka och utveckla det nordisk-baltiska samarbetet på skolnivå, stöda och utveckla utbildningen för ett livslångt lärande, stärka kunskaperna i nordiska språk och främja en kulturell förståelse. Landskapsregeringen har två observatörsplatser i Nordplus programkommitté och enligt ett avtal med Nordiska ministerrådet har landskapsregeringen ansvar för att informera om programmet på Åland. År 2019 deltog åländska skolaktörer i 13 olika projekt.

Nordiskt nätverk för vuxnas lärande (NVL) är ett stöd i arbetet med åländsk vuxenutbildning. Tyngdpunktsområden inom nätverket är vägledning, validering och kompetensutveckling för vuxenutbildare.

Utbildnings- och kulturavdelningen har sedan hösten 2015 medverkat i en nordisk arbetsgrupp inom ramen för NVL kring temat IKT och vägledning. Gruppens arbete ska bidra till implementering av MR-U:s program *Kvalitet og relevans i uddannelse og forskning*, vilket har varit ett samarbete mellan NVL:s vägledningsnätverk och distansnätverk. Arbetsgruppens uppgift är att stöda en god övergång mellan utbildning och arbetsliv och lyfta fram aktuella frågor inom vägledning på Färöarna, Grönland och Åland. Arbetsgruppens uppgift är att undersöka möjligheter och mervärde av att använda nya metoder och IKT-stöd i vägledningstjänster i de tre självstyrande områdena. Gruppen har utarbetat rapporten *IKT og vejledning – model og anbefalinger for e-vejledning i de selvstyrende regioner: Grönland, Färöarna och Åland*. Rapporten publicerades hösten 2019 och presenterades i samband med ett gemensamt dialogmöte med inbjudna beslutsfattare från alla tre regioner i november i Nuuk på Grönland. Representanter från de självstyrande områdena kommer att fortsätta utbyta erfarenheter kring vägledning, e-vägledning och vuxenutbildning under 2020 och planerar ett nytt dialogmöte under 2021 på Åland.

Därutöver deltar landskapsregeringens utbildnings- och kulturavdelning i ett av Nordiska rådet initierat projekt *0–24 tvärsektoriellt samarbete för utsatta barn och unga*. Projektet har pågått åren 2017–2019 och kommer att avslutas med en konferens i Oslo i juni 2020. Projektet syftar till att bidra till erfarenhetsutbyte och kunskap om vilka insatser olika förvaltningsnivåer och sektorer gör samt hur man kan utveckla samarbete och relevant tjänsteutbud

till utsatta barn och unga. Projektet ses som ett led i ett långsiktigt mål att motverka skolavhopp, utanförskap och fattigdom.

Åland medverkar sedan november 2018 i ett annat av Nordiska rådets initiativ, *Nordic CRAFT* kring innovation, problemlösning och teknik i skolorna. Initiativet speglar flera av de kompetenser som lyfts i samband med de så kallade 21:a århundradets kompetenser. Visionen är att Norden ska vara ledande gällande IT i undervisningen i grundskolan och att Nordens grundskolelever ska vara de absolut bästa i världen i problemlösning genom teknologi, samarbete och kritiskt tänkande. Initiativet pågår till 2020.

Under 2019 inrättades även två adhoc-grupper inom MR-U som Åland deltar i: *Små språk i Norden – Kultur och utbildning för revitalisering och stärkande av små språk i Norden* och *Revision av språkdeklarationen*.

2.5.11 Jämställdhet (MR-JÄM)

Under år 2019 höll ämbetsmannakommittén för jämställdhet tre möten och jämställdhetsministrarna ett möte.

För jämställdhetssektorn är Agenda 2030 och FN:s globala hållbarhetsmål (SDG) viktiga under programperioden eftersom jämställdhet ses som en viktig förutsättning för hållbarhet. MR-JÄM beslutade att jämställdhet ska genomsyra visionens strategiska prioriteringar (1. Ett grönt Norden, 2. Ett konkurrenskraftigt Norden och 3. Ett socialt hållbart Norden) och därför ska jämställdhetsmål fastställas på varje område. Jämställdhetsintegrering ska finnas med i allt arbete och särskilt i förhållande till olika handlingsplaner. Mänskliga rättigheter ska genomsyra allt arbete med visionen. Könsperspektivet ska införlivas i alla strategier, könen ska vara jämlikt representerade och ha lika möjligheter att påverka beslutsfattandet för klimat- och energipolitik. Arbetet för ett konkurrenskraftigt Norden stöds av jämställdhetssektorns samarbetsprogram med fokus på arbetsliv. Fokus bör vara på att få fram kunskap om framtidens arbetsliv ur ett jämställdhetsperspektiv. ÄK-JÄM har under året avsatt tid för att behandla sektorns bidrag till målformuleringar gällande Nordiska ministerrådets nya vision och strategiska prioriteringar.

Under året beslöt MR-JÄM på uppdrag av MR-SAM att Nordiskt Ministerråd ska arbeta för lika rättigheter, lika behandling och lika möjligheter för HBTQI-personer i Norden. Arbetet med att realisera den målsättningen bidrar till att främja inkludering och sammanhållning i regionen, till gemensamma värderingar och förhållningssätt till HBTQI-personer. Norden bör arbeta för att främja HBTQI-personers mänskliga rättigheter i Norden, i Europa men också i internationellt arbete. Landskapsregeringen har under året arbetat med och godkänt *Handlingsplan för HBTQIA-personers lika villkor i det åländska samhället 2019–2025*. Landskapsregeringen har även tagit upp resurser i budgeten 2020 för kunskapsutveckling på området för olika målgrupper i det åländska samhället.

Landskapsregeringen har under år 2019 prioriterat omfattande utbildnings- och kompetenshöjande insatser för att skapa en grundläggande förståelse för genus- och jämställdhetsfrågor och åtgärder vidtogs för att uppnå målsättningen om ett jämställt samhälle fritt från sexualiserat våld. Under året arrangerades även konferensen *Att möta våldsutsatta barn*.

Landskapsregeringen har under 2019 antagit strategin *Nolltolerans mot våld i nära relationer 2020–2030*. Strategin ska bidra till att öka medvetenheten och kompetensen hos allmänheten och professionella. Strategin utgår från resultatet av kartläggningen av våld i nära relationer på Åland 2017 och årliga prioriteringar sker via handlingsplaner.

Likaså har *Agenda för jämställdhet 2019–2030* antagits under 2019. Åland har ännu inte förverkligat målsättningen om att alla kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma makt, inflytande och möjligheter att påverka och forma sina liv och bidra till samhällets utveckling, vilket är det femte

målet i FN:s hållbarhetsagenda. Agendan konkretiseras genom årliga handlingsplaner i budgeten. Agendan utgår från att flickor och pojkar, kvinnor och män inte är enhetliga grupper utan analyser av maktordningar, såsom socioekonomisk bakgrund, etnicitet, funktionsförmåga, ålder, sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck har stor betydelse för genomslag för jämställdhet.

Ett tvåårigt ungdoms- och demokratiprojektet inleddes år 2018 med målsättningen att ge unga kvinnor och män utökade förutsättningar och möjligheter att vara aktiva och engagerade samhällsmedborgare.

Landskapsregeringen konstaterar att jämställdhet eller ojämsälldhet skapas där ordinarie beslut fattas, resurser fördelas och normer skapas och därför ska genus- och jämställdhetsperspektivet finnas med i landskapsregeringens dagliga arbete – från förslag till genomförande och utvärdering. Annars finns en risk att jämställdhetsfrågor underordnas.

Landskapsregeringen fortsätter samarbetet med Nationellt Centrum för Kvinnofrid i Uppsala gällande kvinnofridslinjen och med *Alternativ til Vold* i Oslo gällande gruppverksamhet för förövare. Kartläggning och utvärdering av *Alternativ till Våld* påbörjades 2018 och slutfördes 2019 och ska ligga som grund för det fortsatta arbetet i landskapet. Utbildning, kontinuerlig kompetensutveckling och handledning för berörda aktörer ingår i det nordiska samarbetet.

2.5.12 Integration

Integrationsarbetet i Norden har konkret underlättats av plattformen som det första nordiska samarbetsprogrammet för integration mynnade ut i. Plattformen innehåller information, forskning och statistik som samlats in via programmets nätverk.¹ Goda resultat från programmet och det sektoriella arbetet fick samlarbetsministrarna att besluta om ett nytt program för integration 2019–2021 med målsättningen att fortsätta stärka strukturerna och effektivisera kunskaps- och erfarenhetsutbytet inom integrationsfrågorna. På Åland har webinarium genom plattformen även resulterat i möjligheten att bjuda in lokala aktörer från tredje sektorn att delta och därefter hålla efterföljande rundabordsdiskussioner kring det lokala arbetet. Plattformen har också öppnat upp för att sprida information om det åländska integrationsarbetet till övriga Norden. Det nya nordiska samarbetsprogrammet poängterar betydelsen av det stöd som flyktingar och invandrare får från tredje sektorn och lyfter även olika insatser som kan underlätta flyktingars och invandras inkluderande på arbetsmarknaden.

Landskapsregeringen bevakar integrationssamarbetet på ett övergripande plan, inom ramen för de olika ministerråden samt genom representation i vissa nordiska nätverk, projekt och seminarier. Som exempel kan nämnas *Kulturrådets nordiska arbetsgrupp* som diskuterar strategier för mer inkluderande kulturpolitik eller *Nordiskt nätverk för vuxnas lärande (NVL)* som i samarbete med landskapsregeringen arrangerade ett seminarium under temat vägledning, validering och integration i början av år 2019. NVL och landskapsregeringen har också kunskapsutbyte kring grundläggande färdigheter för vuxna, validering och lärandecirklar. Landskapsregeringen driver också försöksverksamheten *Visa Vägen* som riktar sig till personer som bor på Åland och informationskontoret *Kompassen*.

2.5.13 Digitalisering (MR-DIGITAL)

Aktuella frågor inom ministerrådet för digitalisering är bland annat:

- ett gemensamt nordiskt elektroniskt ID för att möjliggöra tillgång till e-tjänster över nationsgränserna, vilket förverkligas inom ramen för

¹ www.nordicwelfare.org/sv/integrationnorden/

eIDAS, den EU-förordning som ålägger nationerna att acceptera varandras identifieringstjänster.

- att främja utnyttjande av de möjligheter 5G-mobilnätet ger, exempelvis genom att medverka till att skapa gemensamma testplattformar och tillämpningar
- att främja nyttjandet av artificiell intelligens genom att verka för enhetliga regelverk samt gemensamma standarder, beträffande såväl etiska som tekniska aspekter, samt förbättra möjligheterna till kompetensutveckling.
- att främja tillgång till öppna data

Landskapsregeringen har under året deltagit i ett ministermöte samt ett tjänstemannamöte; deltagandet i tjänstemannamötet skedde på distans.

För Åland som gränsregion är möjligheten att nyttja e-tjänster över nationsgränserna ett viktigt utvecklingsområde. Det finns också möjligheter att fungera som testområde för 5G-tillämpningar tack vare den åländska småskaligheten. Beträffande AI kan Högskolan på Åland ha en roll vad gäller tillämpningar inom sjöfarten.

2.5.14 Finans (MR-FINANS)

De nordiska regeringarnas samarbete inom ekonomi- och finansområdet leds av de nordiska finansministrarna. Samarbetet inom ministerrådet för finans lägger grunden för att främja nordiska intressen internationellt samt för en mer omfattande global och nordisk ekonomisk integration. Vid ministerrådsmötena utbyts även aktuell information om den ekonomiska situationen i respektive land och om den förda ekonomiska politiken. Därtill tas vissa gränshinderärenden och skatteavtalsfrågor upp.

Landskapet deltog inte vid det nordiska finans- och ekonomiministermötet år 2019.

Ämbetsmannakommittén för finans har främst till uppgift att förbereda ministerrådets möten och ta ställning till olika projektansökningar. Landskapsregeringens finansavdelning deltar i det nordiska finanssamarbetets ministerråd, särskilt i frågor med koppling till gränshinder med anknytning till skattegränshanteringen, initiativ till ändringar av det nordiska dubbelbeskattningsavtalet eller ärenden initierade av Färöarna eller Grönland.

2.5.15 Fiskeri och havsliv, jordbruk, livsmedel och skogsbruk (MR-FJLS)

Inom det nordiska samarbetet har Åland under året aktivt deltagit i arbetet inom samarbetsområdet för jord- och skogsbruk, fiske och livsmedel (MR-FJLS). Landskapsregeringen har varit representerad vid ministerrådets möte i Reykjavik samt deltagit i ett antal ämbetsmannamöten inom området under året. Under ministermötet i Reykjavik följde ministerrådet upp det s.k. taskforce arbete som startades hösten 2018 med anledning av de extremväderförhållanden som drabbade Norden med konsekvenser som torra och skogsbränder. Ministerrådet hade också klimatfrågan som ett aktuellt ärende där strategier och metoder för att öka kolbindningen i jord- och skogsbruket diskuterades. På mötet avhandlades också problemet med spökfiske, dvs. förloerade fiskeredskap som ligger kvar i vattnen och fortsatt fångar fisk och andra vattenlevande djur.

Landskapsregeringen kommer under året att fortsatt följa arbetet i ämbetsmannakommittén för jord, skog, fiske och livsmedel och det program för området som det danska ordförandeskapet satt upp. Inom det danska ordförandeskapet inom MR-FJLS avser Danmark att dela arbetet med genomförandet av ordförandeskapet med Färöarna och Grönland.

Arbetet med det nordiska projektet *Ny Nordisk Mad* kommer att fortsätta under år 2020 och Åland kommer fortsatt ha en åländsk referensgrupp för att förankra och dra nytta av arbetet på nordisk nivå.

Inom skogssamarbetet har landskapsregeringen deltagit vid Samnordisk skogsforsknings (SNS) styrelsemöten i Akureyri samt Alnarp. Vid mötena har man bland annat diskuterat aktuella frågor kring extremväder, jämställdhet och de nordiska statsministrarnas *Vision 2030*. Under året har man även ändrat SNS stadgar för att möjliggöra en ungdomsrepresentant, en modernisering av formuleringarna kring de självstyrande områdenas styrelsearbete samt ett tillägg om en strävan till jämn könsfördelning i styrelsen. Vidare har man beviljat medel för forskningsprojekt och forskarnätverk samt deltagande länder och autonoma områden har presenterat nyheter inom skogsbruket.

Landskapsregeringens veterinär deltog i den nordiska arbetsgruppen för mikrobiologi, djurhälsa och djurvälfaärd (NMDD) årliga möten. Arbetsgruppens arbete bidrar till att de nordiska livsmedelssäkerhetsmyndigheterna ska kunna arbeta så effektivt, aktuellt och harmoniserat som möjligt. Detta görs genom att överblicka situationen i Norden samt inleda samarbete och förbereda förslag till mål och aktiviteter som överensstämmer med ministerrådets prioriteringar. NMDD initierar också nätverk inom relevanta områden så att de fungerar som effektiva mötesplatser och bidrar till ömsesidigt informations- och erfarenhetsutbyte. FN:s globala mål för hållbar utveckling år 2030 ligger till grund för samarbetsprogrammet, och arbetsgruppen har ett särskilt ansvar inom fokusområdena *One Health* för djurhälsa, djurvälfaärd och livsmedelssäkerhet.

2.5.16 Miljö (MR-M)

Det nordiska miljösamarbetet styrs i första hand av det nya nordiska samarbetsprogrammet för miljö och klimat 2019–2024. För landskapsregeringen är frågor kopplade till EU-bestämmelser eller planerade nya EU-bestämmelser särskilt intressanta. Det gäller exempelvis skyddet av Östersjön och avfallshantering. Arbetet utförs till stor del i nordiska arbetsgrupper där landskapsregeringen är aktiv eller i varierande grad följer med arbetet.

Från mars 2019 har koordinatören i Nordiska ministerrådets hav- och kustgrupp varit stationerad vid Ålands landskapsregering. Hav- och kustgruppen arbetar med miljöfrågor kopplade till kust och hav samt med att skapa en bas för gemensamma åtgärder mot föroreningar i nordiska havs- och kustmiljöer. I arbetet ingår även att ge stöd till framtagande av vetenskapliga underlagsmaterial.

Landskapsregeringen deltog i ett miljö- och klimatministermöte i Stockholm i samband med Nordiska rådets session i Stockholm. Där diskuterades den ekonomiska potentialen för Norden i cirkulär ekonomi och det nordiska samarbetet för ett globalt avtal mot marint avfall och mikroplast. Dessutom undertecknades en ministerförklaring om hav och klimat inför klimattoppmötet i Madrid.

Landskapsregeringen deltog i fyra möten som hölls i ämbetsmannakommittén för miljö. Vid mötena har bland annat arbetsgruppernas årsrapporter för 2018 och arbetsprogram för 2020 diskuterats och godkänts. Bland andra frågor som behandlats kan nämnas att det beslöts om en uppföljning av deklARATIONEN om koldioxidneutralitet och en utvärdering av Svanen-märket. På hösten inleddes arbetet med miljösektorns bidrag till den nya visionen.

Landskapsregeringen har deltagit i tre fysiska möten samt elva Skype-möten i arbetsgruppen för cirkulär ekonomi vars mål är att utveckla, samordna och evaluera nödvändiga styrmedel i arbetet med att minimera mängden avfall och att verka för hållbar konsumtion och produktion.

Miljöbyrån deltog i arrangemanget kring NordGens skogsarbetsgrupps möte som hölls på Åland 2019, samt agerade värd för nordiska miljö- och

ekonomi-arbetsgruppens möte. Inom miljö- och ekonomiarbetsgruppen kommer man bland annat att diskutera kring och att finansiera projekt kring potentialen och nödvändiga åtgärder med koppling till Grön omställning i Norden, ett projekt kring hur stor tillväxt och av vilket slag ekonomisk tillväxt ska vara möjligt inom de ramar som naturen sätter inom cirkulär ekonomi samt ett projekt om styrmedel om nollutsläpp av växthusgaser.

Landskapsregeringen deltog i ett möte i nordiska kemikaliegruppens undergrupp, nordiska tillsynsgruppen. Gruppen genomför gemensamma tillsynsprojekt och har dessutom ett gott informationsutbyte gällande de nationella projekten. Den växande näthandeln framstår alltså som en gemensam utmaning för de nordiska kemikaliemyndigheterna.

2.5.17 Social- och hälsopolitik (MR-S)

Det nordiska samarbetet inom social- och hälsoområdet är baserat på gemensamma nordiska värderingar, som utgör fundamentet i den nordiska välfärdsmodellen.

De nordiska socialministrarna möttes i Reykjavik men på grund av flygtekniska problem kunde landskapsregeringen inte närvara.

Tjänstemannakommittén för social- och hälsopolitik har haft tre ordinarie möten under året. Till kommitténs uppgifter hör bland annat att samordna, behandla mandaten och följa upp verksamheten för de olika arbetsgrupperna inom sektorn. I kommittén behandlades landskapsregeringens initiativ om kvalitetsmärkning av och certifiering för universell design beträffande bland annat offentliga byggnader. Kommittén beslutade be sekretariatet att fortsättningsvis bevaka området eftersom kommittén ansåg att ärendet inte hör till kommitténs mandat utan till bostads- och byggsektorn.

Landskapsregeringen kommer fortsättningsvis medverka i det nordiska samarbetet kring funktionshinder för att stärka tillämpningen av FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Konventionen strävar till att förbättra rättigheterna för personer med funktionsnedsättning samt bidra till ett mer universellt utformat samhälle. En ny handlingsplan för nordiskt samarbete om funktionshinder 2018–2022 har antagits med tre fokusområden: Mänskliga rättigheter, Hållbar utveckling och Fri rörlighet. FN-konventionen och målsättningarna för Agenda 2030 utgör grunden för handlingsplanen. Ett Råd för nordiskt samarbete om funktionshinder har tillsatts för mandatperioden 2018–2022. Rådets arbete täcker flera olika politikområden. En annan viktig del av det nordiska samarbetet är att inom gränshinderrådet främja fri rörlighet och avvärja gränshinder som drabbar personer med funktionsnedsättning.

Inom den nordiska tjänstemannagruppen för alkoholpolitiskt samarbete ger landskapsregeringens medverkan ett mervärde genom att erfarenheter av alkoholpolitiska initiativ delas och gemensamma nordiska ärenden bereds. I gruppen koordineras även inspel inom EU och internationellt. Gruppen strävar efter samordning med tjänstemannagrupperna för narkotika- och tobakspolitiska frågor.

Landskapsregeringen har en representant i den s.k. Svalbardgruppen och har kunnat medverka i utbytet av information kring asylsökande i nordiska länder, frågor om terrorhot, samt andra beredskapsfrågor. Svalbardgruppens uppgift är att följa upp, främja och utvärdera hur det nordiska hälsoberedskapsavtalet genomförs och fungerar. År 2019 har gruppen diskuterat betydelsen av social service i kriser och arbetat med att utveckla samarbetet vid vården av brännskador. Svalbardgruppen hade en tvådagars kris- och beredskapskonferens i Vik, Island där klimatförändringen var huvudämne. En ny webbsida är på planeringsstadiet och en arbetsgrupp är tillsatt för uppgiften.

I Nordisk Medicinalstatistisk Kommitté (Nomesko) insamlas årligen hälsostatistik från de nordiska länderna; för Ålands del insamlas statistik över

Ålands hälso- och sjukvårdspersonal. Gruppen ansvarar för publiceringen av statistiken. Arbetet i gruppen möjliggör för Åland att göra jämförelser med övriga Norden. Gruppen har arbetat med en ny hemsida som ska byggas för att tillgängliggöra den statistiska informationen på bästa sätt. Både Nomeskos och Nososkos (Nordiska socialstatistikkommittén) hemsidor ska flyttas till en annan plattform vilket ger möjlighet att vidareutveckla publikationerna. Lanseringen sker i februari 2020.

Landskapsregeringen deltar även i den nordiska gruppen för hälsovårdspersonal (NGH), den s.k. Arjeplog-gruppen. Gruppens syfte är att främja patientsäkerhet och motverka onödiga gränshinder mellan de nordiska länderna. Under år 2019 har gruppen diskuterat processen kring upphävandet av Arjeplog-avtalet, diskuterat implementeringen av IMI-förordningen, ett informationssystem för EU:s inre marknad, samt diskuterat ett varningsregister i Norden gällande behörighetsbegränsningar för hälso- och sjukvårdspersonal. Under år 2019 har gruppen följt hur EU:s yrkeskvalifikationsdirektiv 2005/36/EG har implementerats i de nordiska länderna samt följt de olika ländernas krav på språkkunskaper när man anställer hälso- och sjukvårdspersonal.

Lösningar för vård och omsorg på distans är ett 3 årigt projekt med syfte att förbättra den nordiska befolkningens tillgänglighet till god vård och omsorg samt till att skapa förutsättningar för utveckling och tillväxt. Projektet ska utifrån erfarenhetsbyte i Norden identifiera bästa praxis gällande digitala arbetssätt och processer som kan användas för att utveckla lokala och regionala initiativ på området. Arbetsgruppen publicerade 24 digitala lösningar i Norden år 2019. Hälso- och sjukvårdsbyrån deltar i arbetet i projektgruppens styrkommitté.

Deltagandet i psykiatriarbetsgruppen och folkhälsoarenan har under året varit vilande på grund av vakant landskapsläkartjänst. Arbetet planeras dock återupptas.

2.5.18 Lagsamarbetet (MR-LAG)

Eftersom arbetet i MR-Lag främst rör frågor utanför Ålands lagstiftningsbehörighet har landskapsregeringen inte deltagit i arbetet under året.

2.5.19 Informella nordiska ministermöten

Då Nordiska ministerrådet år 2006 genomgick en reform där antalet ministerråd minskades från 18 till 11, försvann frågor från det formella nordiska samarbetet i vilka Åland har intresse och egen behörighet. Bland dessa frågor finns ministerrådet för transport samt fackområden inom kommunal förvaltning, exempelvis byggande och boende. De nordiska transport- och kommunministrarna har utanför Nordiska ministerrådets regi fortsatt sina kontakter i ett informellt samarbete. Det är landskapsregeringens uppfattning att Ålands infrastruktur- och kansliminister ska delta i dessa fackministermöten. Inför reformarbetet i Nordiska ministerrådet *Nyt Norden 3.0* föreslås att vissa strukturer reformeras. Bland annat har ett återupprättande av ministerrådet för transport och infrastruktur nämnts som en möjlig åtgärd.

2.6 Norden och EU

Landskapsregeringen fortsätter att ta en aktiv del i det allt starkare samarbetet mellan det nordiska samarbetet och EU. Under senare år har implementeringen av EU-direktiv satts i fokus. Landskapsregeringen kommer som en del av gränshinderarbetet att medverka till att implementeringssamarbetet fortsätter.

Landskapsregeringen fortsätter stödja utvecklingen mot att de nordiska medlemmarna agerar gemensamt i ett tidigt skede av EU:s lagstiftningsprocesser.

3. EU

Varje år antar EU-kommissionen ett arbetsprogram som innehåller planerade åtgärder inför det kommande året. Arbetsprogrammet ger allmänheten, rådet och Europaparlamentet information om nya initiativ, gamla förslag som ska dras tillbaka och översyn över befintlig EU-lagstiftning.

Den 29 januari 2020 presenterades arbetsprogrammet för år 2020, vilket beskriver de lagstiftande och icke-lagstiftande initiativ kommissionen avser anta under året. Kommissionen, under ordförande von der Leyen, tillträdde i december 2019 och för att man ska kunna förankra sina politiska prioriteringar är många av initiativen icke-lagstiftande, ofta i form av ett meddelande där den politiska riktningen förtydligas för att sedan förankras i medlemsstaterna samt i Europaparlamentet.

Under år 2020 ska kommissionen inleda arbetet med att omsätta ordförande von der Leyens sex övergripande ambitioner i konkreta initiativ. Dessa ska sedan förhandlas och genomföras i samarbete med Europaparlamentet, medlemsstaterna och andra parter.

- 1) **En europeisk grön giv:** De första viktiga initiativen lades fram i december 2019 och januari 2020 och nu ska kommissionen föreslå en europeisk klimatlag som ska förankra klimatneutralitetsmålet för 2050 i lagstiftningen. Klimatneutralitetsmålet innebär bland annat initiativ på energiområdet. Alla dessa satsningar ska samlas i en europeisk klimatpakt som ska involvera regioner, lokalsamhällen, civilsamhället, skolor, industri och enskilda personer. EU ska också leda internationella förhandlingar inför COP26 i Glasgow. Kommissionen kommer att lägga fram initiativ som ska hantera förlusten av biologisk mångfald, och med strategin *Från jord till bord* ska man stödja jordbrukare att tillhandahålla säkra livsmedel av hög kvalitet och till rimligt pris på ett mer hållbart sätt.
- 2) **Ett Europa rustat för den digitala tidsåldern:** Icke-personuppgifter utgör ett enormt värde som en ständigt växande och återanvändningsbar tillgång i den digitala ekonomin och med en ny europeisk datastrategi kommer unionen att på bästa sätt kunna utnyttja denna tillgång. Det ska omfatta bästa möjliga användning av potentialen i digitala data och även utvecklingen och användningen av artificiell intelligens med full respekt för europeiska värden och grundläggande rättigheter. En ny industristrategi för EU kommer att stärka EU:s industriella kapacitet och innovationskapacitet, och lagen om digitala tjänster kommer att stärka den inre marknaden för digitala tjänster och bidra till att ge småföretag de tydliga rättsregler och de lika villkor som de behöver.
- 3) **En ekonomi för människor:** Kommissionen presenterar sina första idéer om ett starkt socialt Europa i januari 2020 och kommer därefter att vidta åtgärder för att integrera den digitala övergången och klimatomställningen i EU:s sociala marknadsekonomi och se till att EU:s ekonomi omfattar social rättvisa, hållbarhet och ekonomisk tillväxt. Kommissionen kommer att lägga fram förslag om rättvis minimilön för arbetstagare i EU, om det europeiska systemet för arbetslöshetsåterförsäkring och även initiativ för att säkerställa effektiv och rättvis beskattning. Kommissionen kommer också att föreslå en europeisk barngaranti för att se till att barn får tillgång till grundläggande tjänster, och man kommer att förstärka ungdomsgarantin för att stödja ungdomars utbildning, praktik och arbetstillfällen.
- 4) **Ett starkare Europa i världen:** Kommissionen ska ta fram nya strategier för samarbete med EU:s grannländer i Afrika och på västra Balkan. Den ska fortsätta att driva på för att inleda anslutningsförhandlingar med Nordmakedonien och Albanien. Samtidigt kommer

den att föreslå sätt att förbättra anslutningsprocessen, inbegripet utvidgningsmetoden och en förstärkt investeringsram. Kommissionen är fast besluten att upprätthålla, uppdatera och uppgradera det regelbaserade systemet så att det ska passa för dagens verklighet. Alla initiativ inom arbetsprogrammet kommer att ha en stark extern dimension som ska stärka kommissionens geopolitiska roll.

- 5) **Främjande av vår europeiska livsstil:** Kommissionen ska lägga fram en ny migrations- och asylpakt – hörnstenen i reformen av asylpolitiken. Kommissionen ska också bidra till att trygga EU-invärnarnas hälsa och leda kampen mot cancer. Olika initiativ ska leda till ökade investeringar i människors kompetens så att de kan hantera utmaningarna med den digitala och den ekologiska omställningen. Kommissionen kommer också att föreslå en ny strategi för en säkerhetsunion och ange de områden där unionen kan ge ett mervärde och stödja medlemsstaterna för att garantera säkerheten – från att bekämpa terrorism och organiserad brottslighet till att förebygga och upptäcka hybridhot, öka cybersäkerheten och öka motståndskraften i EU:s kritiska infrastruktur.
- 6) **En ny satsning på demokrati i Europa:** Tillsammans med de andra EU-institutionerna och partner ska kommissionen lansera konferensen om Europas framtid som ska uppmuntra invånarna att vara med och utforma EU:s åtgärder. Kommissionen kommer att fortsätta att främja en stark rättsstatskultur i EU. Kommissionen ska också undersöka hur den demografiska verkligheten påverkar allt från sysselsättning till socialt skydd, folkhälsa, offentliga finanser och regionalpolitik, digital uppkoppling, kompetens och integration, och agera med initiativ om åldrande till exempel.

Årets arbetsprogram innehåller 43 nya initiativ och ytterligare 44 nya Refit-initiativ för att se över den befintliga lagstiftningen och se till att den fortfarande är ändamålsenlig samt föreslå förenklingar. Kommissionen har även granskat alla förslag som väntar på antagande av Europaparlamentet och Rådet och föreslår att 32 av dessa förslag dras tillbaka. Kommissionen ämnar genomföra 126 av dessa förslag och listar dem som prioriterade förslag under behandling.

EU inverkar idag på de flesta områden och har ett omfattande regelverk som kontinuerligt uppdateras och utökas. Eftersom Åland har en i sammanhanget liten förvaltning går en stor del av resurserna åt till att genomföra det regelverk som alla EU-medlemsstater och dess lagstiftande regioner är förpliktigade att genomföra. Generellt kan sägas att speciellt två saker präglar Ålands ställning vid beredning av ny lagstiftning i EU. För det första är Ålands inflytande främst av indirekt natur och för det andra är landskapsregeringens resurser begränsade. Därför är det viktigt att det finns klara riktlinjer för vilka EU-ärenden som är viktiga för Åland. Detta kapitel återspeglar således inte den verksamhet som idag bedrivs vid landskapsregeringen när det gäller EU-relaterade frågor, utan behandlar de prioriteringar som landskapsregeringen gjort i de frågor i vilka Åland inte enbart ska lägga resurser på att genomföra befintlig EU-lagstiftning, utan försöka påverka EU:s initiativ till lagstiftning.

Utgående från kommissionens arbetsprogram har landskapsregeringen valt ut de initiativ som kommer att prioriteras inom landskapet under 2020. Alla prioriterade ärenden för 2020 är inte nya. Beredningen av en del ärenden har redan påbörjats vid EU:s institutioner, vilket innebär att även beredningen av dessa ärenden vid landskapsregeringen är påbörjad. I kapitel 3.3 finns ett avsnitt om varje prioriterat ärende. I kapitel 3.4 sammanfattas landskapsregeringens nya prioriteringar utifrån kommissionens arbetsprogram

för 2020. I kapitel 3.5 beskrivs landskapsregeringens EU-arbete under det gångna året.

3.1 Utmärkande händelser under 2019

3.1.1 Finlands EU-ordförandeskap och Åland

Kommittén för utrikes- och säkerhetspolitikens besök på Åland

Landskapsregeringen förde inför Finlands EU-ordförandeskap en dialog med statsrådets kansli för att ett av EU-ordförandeskapets möten skulle förläggas på Åland. I september 2018 fick landskapsregeringen det positiva beskedet att ett möte för Kommittén för utrikes- och säkerhetspolitik (KUSP) skulle komma att förläggas på Åland i september 2019. Kommittén består av EU-ländernas ambassadörer i Bryssel och dess viktigaste uppgift är att samordna medlemsländernas ståndpunkter bland annat inför utrikesministrarnas rådsmöten. Ett första rekognoseringsbesök från statsrådets kansli ägde rum i november 2018 och ett andra besök som leddes av Finlands KUSP-ambassadör Hanna Lehtinen ägde rum i maj 2019.

Den 16 september 2019 landade totalt ca 90 ambassadörer och medarbetare till dessa samt medföljare i Mariehamn. Ambassadörerna och deras medarbetare hade fullt program där de bl.a. fick en presentation av Åland och Ålands självstyrelse ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv av landskapsregeringen, samt deltog i ett möte med Ålands fredsinstitut och CMI under temat fredsmedling.

Hållbarhetsarbete på EU:s dagordning

Landskapsregeringen arbetade för att hållbarhet skulle vara en av prioriteringarna under Finlands EU-ordförandeskap. I september 2017 framförde landskapsregeringen till statsrådets kansli att man ville föra fram etablerandet av en medborgarförankrad och hållbar vision för EU som en av Finlands prioriteringar. Landskapsregeringens specialsakkunniga i Bryssel utförde på uppdrag av Finlands ständiga representation till EU en kartläggning av EU-kommissionens politiska vilja att prioritera hållbar utveckling under det finländska ordförandeskapet hösten 2019. Detta gav såväl landskapsregeringen som *Utvecklings- och hållbarhetsagenda för Åland* god synlighet och nya nätverk. I Finlands ordförandeskapsprogram *Sustainable Europe – Sustainable Future* poängterades att den gemensamma nämnaren för allt som EU gör borde vara hållbarhet, vilket inkluderar genomförande både inom och utanför EU av Agenda 2030 för hållbar utveckling.

3.1.2 European Sustainability Award

I april 2019 presenterade EU-kommissionen vinnarna av *European Sustainability Award 2019*. *Utvecklings- och hållbarhetsagenda för Åland* utsågs till vinnare i kategorin för samhällen upp till 100 000 personer. Priserna delades ut i samband med en högnivåkonferens i Bryssel med kommissionens förste vice ordförande Frans Timmermans och dess andre vice ordförande Jyrki Katainen som värdar.

Det här var första gången som *European Sustainability Award* delades ut och syftet var att uppmärksamma goda exempel på genomförande av de globala målen om hållbar utveckling inom Agenda 2030. Totalt utsågs vinnare i sju kategorier. *Utvecklings- och hållbarhetsagenda för Åland* var den enda av de sju vinnarna som var från Norden.

Kommissionen förväntar sig att pristagarna agerar ambassadörer för hållbar utveckling i allmänhet och Agenda 2030 i synnerhet. Som en följd av priset har intresset för Ålands utvecklings- och hållbarhetsarbete ökat

ytterligare och presentationer har hållits i en mångfald av internationella sammanhang.

3.2 Landskapets möjligheter till inflytande i EU-ärenden

3.2.1 Landskapsregeringens specialsakkunniga i Bryssel

Åland har en specialsakkunnig vid Finlands ständiga representation till EU. Tjänstemannen är formellt anställd av utrikesministeriet men arbetar endast för Åland och landskapsregeringen finansierar tjänsten. Under lagstiftningsprocessen bevakar tjänstemannen ärenden som är av intresse för landskapsregeringen och förmedlar informationen till Åland samt arbetar aktivt med att föra fram Ålands positioner till EU:s institutioner redan under beredningsperioden.

Under 2019 har den specialsakkunniga fört fram landskapets positioner i en rad för Åland viktiga ärenden, t.ex. vad gäller de sektorspecifika programmen i relation till den fleråriga budgetramen för åren 2021–2027, Östersjöns fiskekvoter, avskaffandet av tidsomställning, minskning av engångsplaster, genomförandet av FN:s hållbarhetsagenda 2030, mottagning i hamnar för avfall från fartyg samt övervakning av utsläpp från fartyg. Den specialsakkunniga har även strävat till att informera allmänheten om pågående lagstiftningsprocesser, dels genom att anordna pressfrukost för lokal media vid Ålandsbesöken och dels genom att sammanställa nyhetsbrev i kombination med regelbundna uppdateringar via sociala medier. Landskapsregeringens specialsakkunniga har även deltagit i evenemanget Alandica Debatt på Åland för att informera intresserade om pågående lagstiftningsprocesser.

Att skapa och upprätthålla nätverk med relevant fokus för landskapet är även det en viktig del av den specialsakkunnigas uppgifter. Ett exempel på ett sådant nätverk är den nordiska kulturkommittén (Nordic Culture Committee), där landskapsregeringens specialsakkunniga ingår. Kommittén arbetar för belysandet av nordisk kultur i Bryssel bland annat genom gemensamma nordiska kulturella aktiviteter och består av representanter från Finlands ambassad, Finska kulturinstitutet, Danmarks ambassad, Danska kulturinstitutet, Färöarnas representation, Grönlands representation, Islands ambassad, Norges representation och Sveriges ambassad. Förutom ett årligt frukostseminarium på Internationella kvinnodagen samordnade kommittén år 2019 en nordisk kulturfestival i samarbete med belgiska kulturinstitutet Bozar. Festivalen finansierade delvis av Nordiska ministerrådet och Åland deltog genom projektet *Next Generation, Please!* där belgiska och åländska studerande samarbetar på temat konst och klimatförändringar.

Landskapsregeringen är sedan 2019 medlem av nätverket Regions4 vars syfte är att synliggöra och understöda regionala regeringars arbete inom biologisk mångfald, klimatförändringar och hållbar utveckling. Landskapsregeringens specialsakkunniga i Bryssel fungerar som nätverkets kontaktperson så länge biologisk mångfald, klimatförändringar och hållbar utveckling är ärenden landskapsregeringen avser prioritera på EU-nivå.

3.2.2 Samarbete med Europaparlamentariker

Europaparlamentet har lagstiftningsmakt som omfattar en majoritet av de områden som ingår i EU:s lagstiftningsbehörighet. Parlamentet kontrollerar även EU:s budget och godkänner kommissionen. Dessutom krävs Europaparlamentets godkännande för en mängd internationella avtal som förhandlats fram av unionen, till exempel inom internationell handel.

Landskapsregeringen har under en längre tid samarbetat med flera parlamentariker och partigrupper både på politisk och tjänstemannanivå. Genom att föra en dialog med parlamentarikerna har landskapsregeringen haft

möjlighet att påverka den politiska processen inom EU till förmån för landskapets intressen.

Landskapsregeringen har ett väl inarbetat nätverk och goda kontakter med Europaparlamentet, och samarbetar med såväl finländska parlamentariker som med parlamentariker från andra medlemsstater, beroende på vilka ärenden som är på agendan. Landskapsregeringen framför fortlöpande ställningstaganden i olika frågor till dessa kontakter.

Landskapsregeringen ämnar under det kommande året fortsätta samarbetet med relevanta Europaparlamentariker.

3.2.3 Arbete för att påverka beslutsfattandet inom EU:s institutioner

Landskapsregeringen har möjlighet att påverka lagstiftning på EU-nivå dels genom att i dialog med Finlands regerings beredningsorgan bearbeta den nationella ståndpunkten, dels genom att i direkt dialog med EU:s institutioner föra fram landskapsregeringens ståndpunkt. Under senare hälften av 2019 innehade Finland rådets roterande ordförandeskap. Detta innebar att finländska ministrar och tjänstemän företrädde rådets gemensamma position och inte sin nationella ståndpunkt. Landskapsregeringens möjlighet att påverka rådets ståndpunkt är nära knuten till beredningen av den finländska ståndpunkten, och en avvikande åländsk ståndpunkt ska delges när Finlands ställningstagande presenteras i EU:s institutioner. Under perioden då Finland inte framförde en nationell ståndpunkt kunde inte heller landskapsregeringens ställningstagande delges. Denna självstyrelsepolitiska konsekvens av ordförandeskapet meddelades till statsrådets kansli, som i samarbete med landskapsregeringen tog fram en promemoria om delgivning av Ålands ståndpunkter i Europeiska unionens råd under Finlands EU-ordförandeskap.

Inför ordförandeskapet hade landskapsregeringen fört fram sin önskan om etablerandet av en medborgarförankrad och hållbar vision för EU som en av Finlands prioriteringar. Hållbarhet och implementeringen av FN:s hållbarhetsmål, Agenda 2030, blev även en av grunderna i ordförandeskapsprogrammet. Landskapsregeringen har som en del i arbetet med utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland aktivt deltagit i det finländska ordförandeskapets arbete inom hållbar utveckling på EU-nivå; dels i form av deltagande i hållbarhetsseminarier och konferenser, dels genom att delta i arbetet i rådets arbetsgrupp för Agenda 2030. Under senare hälften av 2019 var lagstiftningsprocessen på EU-nivå passiv i väntan på utnämmandet av en ny EU-kommission. Mycket av påverkansarbetet handlade om EU-institutionernas framtida prioriteringar. Arbetet med att försöka påverka beslutsfattandet i ett sådant skede är en nyttig erfarenhet för landskapsregeringen och landskapsregeringen kommer även i framtiden att kunna dra nytta av det nätverk som byggts upp på hållbarhetsområdet.

3.2.4 Regionkommittén

Finland har nio platser i regionkommittén varav en plats enligt självstyrelselagen tillsätts av Åland. Åland har i regionkommittén bland annat möjlighet att påverka de utlåtanden som regionkommittén avger. Den kontaktskapande verksamheten med andra regioner och lokala samfund från EU-medlemsstaterna är viktig i syfte att skapa nätverk och allianser för att driva frågor som är av betydelse för Åland.

Den åländska ledamoten såväl som suppleanten deltar vid plenar- och arbetsutskottsmöten och får på det sättet goda insikter i vilka frågor som är aktuella i EU-sammanhang. Varje plenum inleds med att en kommissionär eller parlamentsledamot informerar om ett aktuellt område. Vid den efterföljande debatten har den åländska ledamoten ofta tagit tillfället i akt och

informerat om på vilket sätt det aktuella ärendet eller förslaget till direktiv kan komma att få följder för Åland.

Den åländska ledamoten och suppleanten sitter i de två utskotten *Utskottet för utbildning, ungdomsfrågor, kultur och forskning* (SEDEC) och *Utskottet för medborgarskap, god förvaltningssed, institutionella frågor och yttre förbindelser* (CIVEX). Den åländska ledamoten sitter även med i den mellanregionala gruppen *Östersjöregioner*.

Den åländska ledamoten har under året aktivt deltagit i plenardebatterna och lyft för Åland aktuella ärenden samt informerat om pågående arbeten och lagar som är aktuella på Åland.

3.2.5 Subsidiaritetsprincipen

Subsidiaritetsprincipen regleras i artikel 5 i fördraget om Europeiska unionen. Enligt subsidiaritetsprincipen ska unionen, på de områden där unionen inte har exklusiv befogenhet, vidta en åtgärd endast om och i den mån som målen för den planerade åtgärden inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna och därför, på grund av den planerade åtgärdens omfattning eller verkningar, bättre kan uppnås på unionsnivå.

Enligt Lissabonfördraget ska alla nationella parlament få ta del av utkastet till lagstiftningsakter för att bedöma initiativens förenlighet med subsidiaritetsprincipen. Enligt 9 kap. 59a § självstyrelselagen kan lagtinget i frågor som hör till landskapets behörighet delge riksdagen ett motiverat yttrande om huruvida ett utkast till lagstiftningsakt från EU är förenligt med subsidiaritetsprincipen. Lagtingets ståndpunkt ska tillställas EU:s institutioner.

Landskapsregeringen gör i de samråds- och informationsärenden som tillställs lagtinget där ärendet anses vara av särskild vikt för Åland en bedömning av subsidiaritetsprincipen. Landskapsregeringen informerar även utan dröjsmål lagtinget om vilka kommissionsinitiativ som diarieförs vid landskapsregeringen.

Landskapsregeringens specialsakkunniga i Bryssel fungerar som Ålands lagtings representant i Regionkommitténs expertnätverk för subsidiaritetsfrågor. I nätverket ingår tjänstemän från lagstiftande regioners parlament i Europa. Nätverket träffas ett par gånger i året för att samråda om kommissionens förslag i förhållande till subsidiaritetsprincipen.

3.2.6 Deltagande i kommissionens offentliga samråd

Kommissionen håller ofta offentliga samråd – även kallade konsultationer – med medlemsstater och andra intresserade parter innan man lägger fram ett nytt kommissionsinitiativ. Detta innebär en möjlighet för landskapet att i ett tidigt skede av EU:s lagstiftningsprocess framföra synpunkter direkt till kommissionen, vilket landskapsregeringen anser vara positivt.

Landskapsregeringen har under år 2019 deltagit i ett offentligt samråd som gällde statligt stöd.

Landskapsregeringens svar på kommissionens offentliga samråd ska, liksom andra EU-ärenden, föras till lagtinget som samrådsärenden eller i-ärenden. Ingen promemoria ska dock skrivas. Vid samtal med lagtinget i frågan har konstaterats att om kommissionens samråd enbart är av teknisk natur behöver det inte föras till lagtinget för samråd.

Landskapsregeringen planerar fortsättningsvis att delta i kommissionens offentliga samråd till den del de berör frågor som är av intresse för Åland.

3.2.7 Landskapets deltagande i nationella beredningen av EU-ärenden

Enligt 59a § självstyrelselagen har landskapsregeringen rätt att delta i beredningen av Finlands nationella ställningstagande gällande beslut som fattas

inom EU. Detta görs genom att landskapsregeringen har en representant i de flesta sektorspecifika beredningssektionerna samt i kommittén för EU-ärenden. Lantrådet har även rätt att bli hörd i EU-ministerutskottet.

Landskapsregeringen arbetar kontinuerligt i samverkan med rikets myndigheter för att ytterligare förbättra rutinerna som garanterar landskapets deltagande i den nationella beredningen av EU-ärenden.

Beredning på svenska

Då det gäller landskapets möjligheter till inflytande över beslutsfattandet inom EU är språket en central fråga, eftersom landskapsregeringen enligt nuvarande system förutsätts delta i rikets beredning av positioner. Beredningen sker exklusivt på finska, vilket är ett problem. Enligt justitieministeriets anvisningar om Ålands ställning i lagberedningen och i EU-ärenden har landskapsregeringen rätt att få beredningssektionernas dagordningar på svenska, övrigt material översatt på begäran (åtminstone de delar som är viktiga för Åland) samt tolkning vid deltagande i beredningssektionsmöten.

Varje år tillfrågas de tjänstemän som deltar i beredningen av EU-ärenden om de upplever att de har fått det bemötande på svenska som de har rätt till enligt självstyrelselagen och justitieministeriets anvisningar. Så har även skett i år.

Under året har beredningssektionerna för det mesta följt anvisningarna om hur landskapsregeringens tjänstemän ska bemötas på svenska. Dock förekommer det att Åland glöms bort och översättningar som kunde ha begärts tidigare således blir senare än vad som annars hade varit fallet. De strukturella problem som uppstår vid beredningen på svenska och som landskapsregeringen redan många gånger påpekat kvarstår:

1) att det ibland saknas kunskaper hos enskilda tjänstemän i riket om Ålands språkliga rättigheter i beredningen av EU-ärenden samt att allt fler tjänstemän saknar tillräckliga kunskaper i svenska.

2) att det ofta är problem att få relevanta översättningar i tid, vilket påverkar deltagandet i den nationella beredningen. Det händer ofta att man gör en övergripande sammanfattning på svenska och inte hela texten översätts, vilket vissa gånger kan räcka till men andra gånger behövs en fullständig översättning för att få en nödvändig helhetsbild.

Som noterats i tidigare externpolitiska meddelanden har beredningssektionerna alltmer övergått från att ha fysiska möten till att använda sig av skriftliga förfaranden och landskapsregeringen har därför redan år 2018 föreslagit en uppdatering av justitieministeriets anvisningar. Justitieministeriet har därefter föreslagit att EU-kommittén öppnar sina riktlinjer och gör nödvändiga kompletteringar av dem. Efter att man i EU-kommittén beslutat om behövliga ändringar av det nuvarande förfarandet för hur landskapsregeringen ska bemötas språkligt i EU-ärendeberedningen kan sedan justitieministeriets Ålandsanvisningar i sin tur beakta de ändringar EU-kommittén beslutat. Landskapsregeringen kommer att följa upp ärendet under året.

3.3 Landskapets prioriteringar

3.3.1 Åländsk representation i Europaparlamentet

Anslutningen till Europeiska unionen

Då Åland tillsammans med resten av Finland godkände anslutningen till EU överfördes även en betydande del av Ålands lagstiftningskompetens till unionen. Finlands folk har kompenserats för denna kompetensöverföring, i likhet med övriga medlemsstater, genom att tilldelas en stadigvarande representation i unionens beslutsfattande organ. Den åländska befolkningen har dock inte kompenserats för kompetensöverföringen på motsvarande sätt.

Finland har inte gett det självstyrda Åland något av landets mandat i Europaparlamentet. Då man reglerade valet av Finlands representanter beslöts att hela landet skulle utgöra en enda valkrets. I regeringens proposition (RP 351/1994 rd) poängterades dock att Åland innehar en särställning som baserar sig på (den då gällande) regeringsformen och som har garantier även i internationell rätt. För att även Åland skulle kompenseras för förlusten av lagstiftningskompetens till EU ansågs det befogat att genast inleda förhandlingar med unionen om att Finland skulle tilldelas en extra plats i Europaparlamentet. Därmed klargjorde den dåvarande regeringen att en åländsk representation är konstitutionellt berättigad.

Självstyrelsens myndigheter har allt sedan anslutningen till EU kontinuerligt framfört krav på att Åland ska erhålla egen representation i Europaparlamentet. Åland har bland annat fört fram dessa krav i samband med att Ålands lagting behandlade Amsterdamfördraget, Nicefördraget, det konstitutionella fördraget samt Lissabonfördraget.

Ålands lagtings lagstiftningsinitiativ 2006

Ålands lagting tog år 2006 ett lagstiftningsinitiativ enligt 22 § 1 mom. i självstyrelselagen för Åland för en ändring av vallagen. I initiativet föreslogs landskapet Åland bilda en egen valkrets i val till Europaparlamentet.

Vid behandlingen av initiativet i riksdagen konstaterade grundlagsutskottet (GrUB 13/2006 rd) att initiativet är fullt begripligt med hänsyn till Ålands särställning. Grundlagsutskottet ansåg dock att förslaget rimmar illa med kravet på proportionellt valsätt och principen om lika rösträtt. Utskottet påpekade att enligt dåvarande siffror (då 14 ledamöter, idag 13 ledamöter) skulle Ålands egen representation vara 1 ledamot per 27 000 invånare, mot 1 ledamot på 408 000 i landet i övrigt. Utskottet ansåg det dock vara viktigt med fortsatt diskussion på europeisk nivå om landskapets medinflytande i Europaparlamentet (GrUU 1/2004 s. 2/II) och att det är motiverat också för att landskapet Ålands särställning är unik i Europa. Lagförslaget förkastades av riksdagen den 13.2.2007.

Regeringens åtgärder år 2007

Vid Europeiska rådet i juni 2007 och det informella toppmötet i Lissabon 2007 lyfte Finland frågan om en egen representant för Åland i Europaparlamentet, i och med att 16 extra platser omfördelades inför mandatperioden 2009–2014. Finland strävade därefter att påverka Europaparlamentet, när parlamentet beredde ett betänkande om parlamentets platsfördelning, så att Finland skulle få en tilläggsplats motiverad av den särställning Ålands självstyrelse innebär och med principen om degressiv proportionalitet. Även en del av de finländska ledamöterna i parlamentet föreslog en ändring i förslaget från utskottet för konstitutionella frågor (AFCO) så att Finland kunde få en tilläggsplats.

Statsrådets principbeslut år 2009 om Ålands medverkan och inflytande i EU-ärenden

Som en följdåtgärd av ratificeringen av Lissabonfördraget fattade statsrådet den 23.4.2009 ett principbeslut, som gäller tills vidare, om Ålands medverkan och inflytande i EU-ärenden. Om principbeslutets innehåll hade statsrådet och landskapsregeringen nått en politisk överenskommelse dagen före republikens president den 12.9.2008 ratificerade Lissabonfördraget, genom vilket Europaparlamentets betydelse och roll i EU:s beslutsprocess ökat.

I principbeslutet stadgas att *”Det finns ett behov av att kompensera landskapet för den behörighet som genom EU-medlemskapet har överförts till unionens kompetensområde. Regeringen medverkar till att utveckla landskapets inflytande på arbetet i Europaparlamentet och fortsätter att i*

kommande förhandlingar på gemenskapsnivå om fördelning av parlamentsplatser hävda Ålands internationella särställning och självstyrande status.”

Godkännandet av Lissabonfördraget för Ålands del år 2009

Frågan om en egen plats i Europaparlamentet för Åland berördes igen hösten 2009 då lagtinget behandlade republikens presidents framställning av den 11.4.2008 med begäran om bifall till lagen om ikraftträdelse av Lissabonfördraget.

Statsminister Vanhanen konstaterade i ett brev daterat den 28.10.2009 till Ålands lagting på dess förfrågan att statsrådet inte har planer på att dela in landet t.ex. i sådana valkretsar som skulle ge Åland en egen representant i Europaparlamentet och att statsrådet för tillfället inte kan tillförsäkra att landskapet får en separat representation i Europaparlamentet eller ge en tidsplan för hur en åländsk parlamentsplats i Europaparlamentet kan förverkligas. I brevet hänvisas även till statsrådets intentioner enligt principbeslutet att medverka till att utveckla landskapets inflytande på arbetet i Europaparlamentet och att i kommande förhandlingar på gemenskapsnivå om fördelning av parlamentsplatser fortsätta hävda Ålands internationella särställning och självstyrande status. Det sistnämnda upprepades likaså i en promemoria som EU-ministerutskottet behandlade den 27 november 2009 i lantrådet Erikssons närvaro.

Dåvarande lantrådet Eriksson tog fortsättningsvis upp frågan om en åländsk Europaparlamentsplats såväl med dåvarande statsminister Vanhanen som med dåvarande Europa- och Ålandsminister Thors vid möten i april 2010. Vid dessa möten upprepades statsrådets tidigare ståndpunkt.

Regeringens E-brev till riksdagen år 2012 om Duffs rapport

EU-ministerutskottet behandlade den 9.3.2012 ett E-brev, E 21/2012 rd, till riksdagens grundlagsutskott om parlamentsledamot Andrew Duffs 26.1.2012 betänkandeutkast med förslag till ändring av Europaparlamentets valstadga. Landskapsregeringen deltog aktivt i beredningen av E-brevet² och dåvarande lantrådet Eriksson hade möte med parlamentsledamot Duff i Bryssel redan i mars 2011 för att diskutera Ålands möjligheter till en parlamentsplats i samband med ändringen av valstadgan.

I E-brevet hänvisas till det ovan nämnda principbeslutet. Under statsrådets ståndpunkt för förslag 4 i Duffs betänkandeutkast (E-brevet s.6 (sv)/ s.5 (fi)) anges att *”I enlighet med statsrådets principbeslut om Ålands medverkan och inflytande i EU-ärenden från 2009 ska statsrådet också i fortsättningen i förhandlingar på gemenskapsnivå om fördelning av parlamentsplatser hävda Ålands internationella särställning och självstyrande status.”*

Behandlingen av Duffs rapport fördes aldrig för omröstning till Europaparlamentets plenum, då parlamentets största grupp (EPP) motsatte sig detta.

Justitieministeriets brev till landskapsregeringen år 2013

Den 5.12.2012 sände Ålands landskapsregering ett brev till justitieministeriet i vilket regeringen uppmanas vidta åtgärder för ändring av vallagen så att Åland förutom landet i övrigt utgör en egen valkrets vid valet 2014 till Europaparlamentet.³ Frågan om en ändring av vallagen på det sätt som framgår av landskapsregeringens brev var den 13.3.2013 föremål för diskussion vid regeringens aftonskola, i vilken företrädare för Ålands landskapsregering deltog.

Med anledning av landskapsregeringens brev konstaterar justitieministeriet i sitt svar till landskapsregeringen den 26.3.2013 att regeringen i enlighet

² Brev nr. 22 K16 2012, ÅLR 2012/1452

³ Brev nr. 102 K16 2012, ÅLR2012/9647

med statsrådets principbeslut år 2009 avser medverka till att utveckla landskapets inflytande på arbetet i Europaparlamentet. Regeringen fortsätter att i kommande förhandlingar på unionsnivå om fördelning av parlamentsplatser hävda Ålands internationella särställning och självstyrande status. Däremot, skriver justitieministeriet, finns det fortsättningsvis inte förutsättningar för ändring av vallagen så att Åland skulle bli en egen valkrets i val till Europaparlamentet.

Ålandskommitténs 2013 slutbetänkande 33/2017: Ålands självstyrelse i utveckling

Statsrådet tillsatte den 19 september 2013 en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppgift att göra upp ett förslag till förnyelse av Ålands självstyrelsesystem. I kommittén ingick representanter från samtliga riksdagsgrupper och de politiska grupperna företrädade vid Ålands lagting. Som ordförande för kommittén fungerade president Tarja Halonen. I kommitténs mandat ingick bl.a. att utreda förslaget om en egen plats för Åland i Europaparlamentet.

I Ålandskommitténs 2013 slutbetänkande 33/2017 ”Ålands självstyrelse i utveckling” framhåller kommittén under 4.3.3. *Förslaget om egen plats för Åland i Europaparlamentet* att ”Det är viktigt att fortsättningsvis trygga Ålands påverkningsmöjligheter i EU-ärenden och att hålla fast vid de löften som getts om att i kommande förhandlingar på unionsnivå om fördelning av parlamentsplatser hävda Ålands internationella särställning och självstyrande status.”

Omfördelningen av parlamentsplatser i samband med Brexit

Efter britternas folkomröstning i juni 2016 då det stod klart att en majoritet av befolkningen var för ett utträde ur EU, sände landskapsregeringen ett brev till statsrådet med anledning av eventuella förändringar i den nationella fördelningen av parlamentsplatser.⁴ Landskapsregeringen framhöll i sitt ställningstagande att i det fall en omfördelning av Storbritanniens 73 parlamentsplatser i Europaparlamentet framledes blir aktuell är det av största vikt för landskapet att statsrådet beaktar tidigare fastslagna principbeslut om att medverka till att utveckla landskapets inflytande i Europaparlamentet genom att tillförsäkra Åland en plats i parlamentet.

I april 2017 påminde landskapsregeringen i ett brev till statsrådets EU-sekretariat⁵ om statsrådets den 23.4.2009 fastslagna *Principbeslut om landskapet Ålands medverkan och inflytande i EU-ärenden* om att medverka till att utveckla Ålands inflytande i Europaparlamentet genom att tillförsäkra Åland en plats i parlamentet. Dåvarande lantrådet Sjögren och dåvarande ansvarig minister Fellman besökte även Bryssel i maj samma år och träffade bl.a ledamöter i Europaparlamentets konstitutionella utskott (AFCO) samt andra för frågan relevanta personer.

Med anledning av att rapportörerna i Europaparlamentets konstitutionella utskott (AFCO) i september 2017 lade fram ett förslag om fördelningen av platserna i Europaparlamentet, där man föreslog att 22 av de brittiska mandaten omfördelas när Storbritannien lämnar EU samt att Finland föreslås få ett av dessa mandat, sände landskapsregeringen åter ett brev till statsrådet⁶ tre dagar efter rapportörernas förslag för att påminna om principbeslutet och statsrådets tidigare utfästelser om att följa detta.

Detta följdes av landskapsregeringens deltagande i ett möte i beredningssektionen för institutionella frågor, lantrådets hörande i EU-ministerutskottet samt ytterligare ett besök i Bryssel för minister Fellman för att träffa

⁴ Brev nr.73 Rk1c 2016, ÅLR 2016/7687

⁵ Brev nr.272 Rk1a 2017, ÅLR 2016/7687

⁶ Brev nr.604 Rk1a 2017, ÅLR 2016/7687

finländska parlamentsledamöter och andra för frågan relevanta personer. I december 2017 sände landskapsregeringen ut brev⁷ till ledamöter i Europaparlamentets konstitutionella utskott (AFCO) för att be dem att stödja det ändringsförslag som lagts fram av Europaparlamentsledamöterna Goerens och Torvalds där det föreslogs att EU:s medlemsstater kan ge parlamentsplatser till regioner med lagstiftande makt. Ändringsförslaget föll dock i utskottet samt även senare i parlamentet.

I januari 2018 antog Europaparlamentets konstitutionella utskott (AFCO) sin position om Europaparlamentets framtida sammansättning, i enlighet med rapportörernas förslag vilket innebär ett extra mandat för Finland. I februari antog Europaparlamentet sin position om parlamentets framtida sammansättning, även det i enlighet med förslaget som innebär ett extra mandat för Finland. Samma månad träffade dåvarande minister Fellman tidigare statsminister Matti Vanhanen för att diskutera parlamentsplatsen. Statsrådets E-skrivelse till riksdagen E 96/2017 rd togs i EU-ministerutskottet i februari 2018 och dåvarande lantrådet Sjögren hördes i samband med det ännu en gång i EU-ministerutskottet.

I mars 2018 lämnade landskapsregeringen ett yttrande till riksdagens stora utskott.⁸ I april lämnade landskapsregeringen ett yttrande till riksdagens grundlagsutskott⁹ och lantrådet Sjögren och minister Fellman hördes på plats i grundlagsutskottet.

I maj 2018 träffade minister Fellman statssekreterare Paula Lehtomäki för att diskutera parlamentsplatsen. Senare samma månad inkom Ålands riksdagsledamot Löfström med en lagmotion om att vallagen ska ändras så att Åland utgör en egen valkrets i valet till Europaparlamentet. I juni beslutade Ålands lagting att väcka ett initiativ i enlighet med självstyrelselagens 22 § i ett ärende som hör till rikets lagstiftningsbehörighet, för att få en ändring av vallagen så att Åland utgör en egen valkrets i valet till Europaparlamentet. Den 28 juni fattade Europeiska rådet beslut om Europaparlamentets sammansättning. Beslutet var i enlighet med förslaget vilket innebär att Finland får ett extra mandat fr.o.m. parlamentets valperiod 2019–2024. I oktober hördes dåvarande lantrådet Sjögren och dåvarande minister Fellman på plats i EU-ministerutskottet och talade för att det extra mandat som det nu stod klart att Finland tilldelas ska tillfalla Åland. Riksdagens grundlagsutskott beslöt att inte färdigbehandla initiativen om en egen valkrets för Åland och konstaterade att ärendet avslutades på grund av de då oklara omständigheterna kring Brexit. Grundlagsutskottet konstaterade även att det inte är prejudicerande att ärendet inte färdigbehandlades.

Arbetet framledes

I samband med konferensen om EU:s framtid förespråkar EU-kommissionen bl.a. transnationella vallistor, vilket kräver en revidering av den europeiska vallagen (rådets direktiv 2013/1/EU). Landskapsregeringen ser en eventuell revidering av vallagen som en välkommen plattform att på nytt föra fram förslag till ändring av vallagen som främjar möjligheten till åländsk representation i Europaparlamentet. Landskapsregeringen kommer att noggrant följa arbetet med konferensen och arbetar för att få möjlighet att aktivt delta i denna.

Vicelantråd Jansson och talman Nordlund besökte i januari 2020 Bryssel och informerade sig där bland annat om hur Nordirland hanterar utmaningar med Brexit. Från några av de politiska partierna på Nordirland finns ett intresse att begära en observatörsplats i Europaparlamentet och

⁷ Brev nr. 829 Rk1a 2017, ÅLR 2016/7687

⁸ Brev nr. 169 Rk1a 2018, ÅLR 2018/2058

⁹ Brev nr. 239 Rk1a 2018, ÅLR 2018/2485

landskapsregeringen utreder möjligheten för Åland att komma med en liknande begäran, medan arbetet fortgår för att erhålla en Europaparlamentsplats.

3.3.2 Konferensen om EU:s framtid

Som nominerad ordförande för kommissionen presenterade Ursula von der Leyen i juni 2019 sina politiska riktlinjer där organiserandet av en tvåårig konferens om Europas framtid ingick, med syfte att sammanföra företrädare för EU:s institutioner och medborgare i en dialog om Europas framtid.

Kommissionens ståndpunkt preciserades den 22 januari 2020 genom *Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet och rådet hur konferensen om Europas framtid kan se ut, COM(2020) 27*. I meddelandet förespråkar kommissionen två pelare inom ramen för konferensen. Dessa är

- De sakpolitiska områden som EU bör fokusera på, med utgångspunkt i Europeiska rådets strategiska agenda för 2019–2024, de fyra prioriterade områden som kommer att styra deras arbete och ge vägledning för andra EU-institutioners arbetsprogram under de kommande fem åren, samt kommissionen van der Leyens sex politiska prioriteringar.
- Institutionella ärenden, särskilt teman relaterade till demokratiskt deltagande. Här nämns särskilt transnationella vallistor och systemet med ledande kandidater i valet till Europaparlamentet. Det förstnämnda kräver en revidering av den europeiska vallagen.

Europaparlamentet antog den 15 januari 2020, på initiativ från utskottet för konstitutionella frågor, sin ståndpunkt om konferensen om Europas framtid. Rådet behandlar ännu frågan.

Landskapsregeringen sände i januari 2020 ett yttrande till statsrådets kansli. I yttrandet välkomnar landskapsregeringen initiativet med en konferens vars syfte är att stärka EU:s demokratiska legitimitet och betonar att konferensens plenarförsamling bör, utöver de nationella parlamentens ledamöter, även inkludera ledamöter från lagstiftande regionala parlament med behörighet och skyldighet att genomföra EU-lagstiftning. Landskapsregeringen understryker även i yttrandet att en eventuell revidering av den europeiska vallagen (rådets direktiv 2013/1/EU) är en välkommen plattform för att på nytt lyfta Ålands representation i Europaparlamentet.

3.3.3 Avskaffande av säsongsbaserade tidsomställningar

I Europeiska kommissionens *Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om avskaffande av säsongsbaserade tidsomställningar och om upphävande av direktiv 2000/84/EG, COM(2018) 639* föreslås att de säsongsbaserade tidsomställningarna i unionen avskaffas, samtidigt som det säkerställs att medlemsstaterna behåller behörigheten att besluta om sin standardtid, och särskilt huruvida de på permanent basis kommer att byta standardtid så att den motsvarar dess nuvarande sommartid eller tillämpa sin nuvarande standardtid. Som svar på EU-kommissionens förslag röstade en övervägande majoritet av ledamöterna i EU-parlamentet för att avskaffa tidsomställningen från år 2021. Ärendet behandlas nu i EU:s ministerråd, där en majoritet av medlemsländerna stöder avskaffandet av tidsomställningen men där en position ännu inte uppnåtts.

Landskapsregeringen har följt ärendet sedan EU-kommissionens förslag antogs i september 2018 och har varit i kontakt med kommunikationsministeriet i Helsingfors, infrastrukturdepartementet i Stockholm, Nordiska rådet, Föreningen Svensk Sjöfart samt nordiska gränsregionala samarbetsforum. Landskapsregeringen har begärt in och tagit del av synpunkter från Ålands näringsliv, Företagarna på Åland samt Rederierna i Finland.

Landskapsregeringen har sänt sina positioner till kommunikationsministeriet i januari 2020. I sitt ställningstagande ställer sig

landskapsregeringen positiv till förslaget att avskaffa de säsongsbaserade tidsomställningarna, under förutsättning att tidsskillnaden mellan Finland och övriga nordiska länder inte utökas. Landskapsregeringen förespråkar en gemensam tidszon för Östersjöområdet, då en sådan lösning bedöms stärka samarbetet med Sverige, Norden och övriga Östersjöländer.

Landskapsregeringen kommer att delta i en nordisk-baltisk koordinering som inletts på Finlands initiativ. Målet är att hitta en gemensam ståndpunkt och utfallet av diskussionerna kommer att delas med EU-kommissionen och de övriga EU-medlemsländerna.

3.3.4 Statligt stöd

Landskapsregeringen har alltsedan medlemskapet i EU fortlöpande utfärdat olika stöd och stödordningar. Landskapsregeringen följer även den juridiska utvecklingen på området inom unionen. Syftet med denna verksamhet är att säkerställa att stöd i landskapet är förenliga med unionens regler rörande statligt stöd.

EU:s regelverk om statligt stöd är i ständig förändring och landskapsregeringen deltar aktivt i de flesta av EU-kommissionens offentliga samråd om statligt stöd. Landskapsregeringen bereder sina egna notifieringar (anmälningar till EU-kommissionen) av statligt stöd och rapporterar kontinuerligt in statistik till EU-kommissionen via Helsingfors.

Landskapsregeringen deltar även i det nätverk för EU-regler om statligt stöd som arbets- och näringsministeriet tillsatte år 2014. Landskapsregeringen har två representanter i nätverket.

Landskapsregeringen har under år 2019 träffat ansvariga tjänstemän vid arbets- och näringsministeriets statsstödsenhet i Helsingfors för att stämma av och uppdatera varandra på aktuella frågor.

EU-kommissionen har under året påbörjat en granskning av regleringen av statligt stöd, en s.k. *fitness-check*, i flera delar. EU-kommissionen vill kontrollera om reglerna verkligen fungerar som det var tänkt och om de är ändamålsenliga. För att säkerställa rättssäkerhet och stabilitet för berörda parter efter år 2020 förlänger EU-kommissionen de regler för statligt stöd som kommer att upphöra att gälla vid utgången av år 2020, bl.a. *Kommissionens förordning (EU) nr 651/2014 av den 17 juni 2014 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget*, den s.k. allmänna gruppundantagsförordningen och *Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 av den 18 december 2013 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse*, s.k. de minimis-stöd.

EU-kommissionens granskning av regleringen av statligt stöd har resulterat i att EU-kommissionen aviserat ett antal nya Refit-initiativ gällande statligt stöd i sitt arbetsprogram för år 2020. Bland annat utvärderas paketet Modernisering av Statligt Stöd (SAM) och specifikt den Allmänna gruppundantagsförordningen samt definitionen av SMF-företag. Landskapsregeringen kommer att följa och delta i den nationella beredningen av de initiativ som berör Åland.

Det kan noteras att beredningen av statsstödsärenden vid landskapsregeringen fortsättningsvis kräver stora resurser.

3.3.5 Sammanhållningspolitiken

Landskapsregeringen inledde under hösten 2018 beredningen av EU:s programperiod 2021–2027 utifrån kommissionens förordningsförslag, vilka presenterades under sommaren 2018.

Enligt kommissionens förslag ska stödet från Europeiska regionala utvecklingsfonden (Eruf) och Europeiska socialfonden (ESF) under perioden 2021–2027 koncentreras kring fem teman:

- 1) Ett smartare Europa genom innovativ och smart ekonomisk omvandling
- 2) Ett grönare och koldioxidsnålare Europa
- 3) Ett mer sammanlänkat Europa genom förbättrad mobilitet och regional IKT-konnektivitet
- 4) Ett mer socialt Europa genom den europeiska pelaren för sociala rättigheter
- 5) Ett Europa närmare medborgarna genom hållbar och integrerad utveckling av stads-, landsbygds- och kustområden och lokala initiativ

Under våren 2019 lämnade kommissionen en s.k. landrapport för Finland och Åland, vilken beskriver den ekonomiska situationen och dess framtidsutsikter i landet. Ur landrapporterna framkommer också kommissionens förslag på hur sammanhållningspolitiken kan bidra till att möta utmaningarna i nästa EU-budget 2021–2027, vilka investeringsutmaningar som kommissionen identifierat och vilka prioriteringar som bör göras. Landrapporterna är således en viktig startpunkt för dialogen mellan kommissionen och medlemsstaterna gällande styrningen av EU-medel. Rapporten jämte landskapsregeringens respons på innehållet presenterades på ett öppet informationstillfälle under våren 2019 som anordnades av landskapsregeringen tillsammans med EU-kommissionen.

Landskapsregeringens fortsatta beredning av förslaget om EU:s programperiod 2021–2027 sker med iakttagande av den s.k. partnerskapsprincipen, behöriga myndigheter, näringslivets och arbetsmarknadens organisationer, företrädare för civilsamhället, även miljöorganisationer, icke-statliga organisationer och organisationer som arbetar för icke-diskriminering och jämställdhet involveras i programarbetet. Utifrån detta har ett öppet hörande samt riktade workshops hållits.

I och med att medlemsstaterna ännu inte har nått en överenskommelse gällande EU:s långtidsbudget är många frågor ännu öppna ifråga om finansiering och förordningsförslag. Landskapsregeringen följer med och bevakar det fortsatta arbetet med förordningarna. Diskussioner förs också kontinuerligt med arbets- och näringsministeriet gällande programarbetet. Landskapsregeringens målsättning är att lämna in ett slutligt programförslag till kommissionen under hösten 2020.

3.3.6 Europa 2020 ur ett utbildnings- och kulturperspektiv

EU-arbetet med frågor som rör utbildning, ungdom, kultur och idrott spelar en central roll för att nå EU:s strategiska mål om att bli världens mest konkurrenskraftiga och kunskapsbaserade ekonomi. Varje medlemsstat ansvarar för sin egen utbildnings- och ungdomspolitik, medan unionen främjar samarbetet mellan medlemsstaterna.

Det europeiska utbildningssamarbetet har som mål att förbättra kvalitet och effektivitet i utbildningen, främja livslångt lärande, jämställdhet, social gemenskap, aktivt medborgarskap och rörlighet mellan länderna och allmänt stöda kreativitet, innovationer och företagsamhet. Inom den europeiska hållbarhetsagendan lyfts behovet av kompetenshöjning och omskolning för personer som berörs av de strukturförändringar som följer av den gröna omställningen. De europeiska ramverken som rör digital kompetens både för utbildare och medborgare, *DigComp* samt *DigCompEdu*, ligger bl.a. som grund för Ålands IT-strategi för undervisningssektorn 2018–2020. Utbildningssamarbetet främjas också genom finansiella stödformer och program, bl.a. *Erasmus+*. Ett kontinuerligt informationsarbete sker för att uppmärksamma

skolor och organisationer om de stödmöjligheter *Erasmus+* programmet erbjuder.

För att främja rörligheten och förenkla för EU-medborgare att studera och söka jobb i de andra medlemsstaterna har redskap skapats för överföring av examina och kompetenser för studier och arbete. Ett europeiskt system för jämförelse av studieprestationer och erkännande av högskolestudier som fullgjorts utomlands (ECTS) tillämpas i bedömningen i Högskolan på Åland och ett system för meritöverföring inom yrkesutbildningen (ECVET) har omsatts i bedömningen inom yrkesutbildningen från och med hösten 2016.

Inom ramen för erkännande av utländsk kompetens utvecklar landskapsregeringen lagstiftning för genomförandet av direktiv 2005/36/EG om erkännande av yrkeskvalifikationer, i dess lydelse enligt den senaste ändringen genom direktiv 2013/55/EU, samt det anslutande direktivet (EU) 2018/958 som gäller krav på proportionalitetsprövning före antagandet av ny reglering av yrken. Landskapsregeringen ser även över yrkeskompetenslagstiftningen och kopplingen till det europeiska registret Eucaris i avseende på utbildning för yrkeskompetens för chaufförer.

3.3.7 Mediepolitik och upphovsrätt

De frågor som mest upptagit landskapsregeringens tid beträffande mediepolitiken under 2018 var förutom framtagande av ett medieprogram även en lösning gällande tillgången till SVTPlay och HD-sändningar från Sveriges TV4 över Smedsbole. I väntan på ett antagande av bland annat ett reviderat satellit- och kabeldirektiv har frågorna inte förts vidare under 2019.

Som noterades i det externpolitiska meddelandet för 2018 har EU under en längre period arbetat med en översyn av upphovsrätten. Bland de direktiv som reviderats finns satellit- och kabeldirektivet. Inledningsvis hade landskapsregeringen förhoppningar om att tillgången till SVT:s program över nätet (Play-funktionen) kunde möjliggöras genom det nya direktivet. Det har dock visat sig att direktivet har begränsningar jämfört med den ursprungliga visionen om tillgång till program över landsgränserna. Det nya direktivet ska nu implementeras i den finländska upphovsrättslagstiftningen, ett pågående arbete, och landskapsregeringen avser fortsättningsvis samverka med undervisnings- och kulturministeriet för att se om det kan finnas någon möjlighet till lösningar för Ålands möjligheter att ta emot rikssvenskt programutbud över nätet.

Landskapsregeringen tillsatte i början av år 2020 en arbetsgrupp som bland annat ska återuppta arbetet med ovan nämnda ärenden men gruppen ska även i övrigt beakta det mediepolitiska programmet från 2018. Det fortsatta arbetet sker i samverkan med berörda finländska och svenska aktörer såsom SVT, TV4, Kopiosto med flera.

3.3.8 Konsoliderad bolagsskattebas

Landskapet fortsätter att följa behandlingen av förslagen om en gemensam bolagsskattebas COM(2016) 685 och en gemensam konsoliderad bolagsskattebas COM(2016) 683. Syftet med förslagen är att uppnå en tillväxtfrämjande, rättvis och transparent företagsbeskattning i EU.

I förslaget till gemensam bolagsskattebas har den gemensamma skattebasen gjorts obligatorisk för företag som dels är av en viss storlek och dels uppfyller vissa andra krav; för övriga företag som endast uppfyller vissa krav är det frivilligt att tillämpa den gemensamma skattebasen.

Förslaget om den gemensamma konsoliderade bolagsskattebasen syftar till att den konsoliderade bolagsskattebasen ska vara ett verktyg för att tilldela inkomster till den plats där värdet skapas, med hjälp av en formel som bygger på tre viktade faktorer: Tillgångar, arbetskraft och försäljning.

När det gäller dessa två förslag om en gemensam bolagsskattebas och en gemensam konsoliderad bolagsskattebas, stöder landskapsregeringen inte förslagen, eftersom förslagen enligt den utredning som presenterats kommer att påverka samfundsskatten i landet generellt i negativ riktning. Eftersom de beräkningar och utredningar som har gjorts om förslagets effekter och verkningar på ekonomin och skatteintäkterna är osäkra, anser landskapsregeringen att det borde föreligga ett säkrare underlag om förslagets effekter och verkningar innan förslagen antas. När det gäller fördelningsnycklarna i förslaget till gemensam konsoliderad bolagsskattebas har det konstaterats att ingen av fördelningsnycklarna har varit av sådan art att de kunnat antas bredda Finlands skattebas. Förslagen har även ifrågasatts i förhållande till subsidiaritetsprincipen och proportionalitetsprincipen och det har även ifrågasatts om nyttan med förslagen verkligen kan uppnås. Om ett förslag om en gemensam bolagsskattebas antas skulle alltså landskapets lagstiftningsbehörighet inom skatteområdet inskränkas eftersom behörighet till viss del inom det direkta beskattningsområdet i så fall överförs på unionen. Den tekniska konsekvensen av detta är att landskapet till viss del förlorar möjligheten att påverka fördelningen av beskattningen och beräkningen av samfunds beskattningsbara inkomst, såsom vilka avdrag som får göras i beskattningen.

Rent generellt ställer sig landskapsregeringen positiv till målen att minska dubbelbeskattningen av företag, underlätta gränsöverskridande verksamhet för företag, motverka skatteflykt och aggressiv skatteplanering. Landskapsregeringen följer fortsatt arbetet vid EU:s institutioner, med syfte att bevaka landskapets intressen.

3.3.9 Ändring av mervärdesbeskattningen

Förslag om ändringar inom mervärdesbeskattningen har getts i slutet av år 2017, bland annat förslag till ändring av direktiv 2006/112/EG för harmonisering och förenkling av vissa regler i mervärdesskattesystemet och om införande av ett slutgiltigt system för beskattning av handel mellan medlemsstaterna, ändring av genomförandeförordning (EU) nr 282/2011 vad gäller vissa undantag från skatteplikt för gemenskapsinterna transaktioner och förslag om ändring av förordning (EU) nr 904/2010 avseende den certifierade beskattningsbara personen. Därtill har getts ett meddelande om uppföljning av handlingsplanen för mervärdesskatt, mot ett gemensamt mervärdesskatteområde i EU.

I det slutgiltiga mervärdesskattesystem som föreslås, beskattas leveranser från en medlemsstat till en annan på samma sätt som leveranser inom en medlemsstat. Detta innebär att leverantören (säljaren) av en leverans mellan företag ska betala moms till destinationsstaten enligt dess skattesatser och övriga momsregler. Tanken är att säkerställa en enhetlig skattebehandling i hela produktions- och distributionskedjan. Dagens särskilda system med en enda kontaktpunkt i skatteförfarandet för elektroniska tjänster utökas till att omfatta övrig gränsöverskridande handel. Då behöver företagen bara registrera sig i den medlemsstat där de är etablerade och kan uppfylla sin deklara-tions- och betalningsskyldighet via en enda nätportal. Det nya systemet möjliggör även avdrag för moms på inköp. Den identifierande medlemsstaten redovisar momsen till destinationsstaten. Tanken är att förenkla moms-uppbörden ur företagets synvinkel och skapa ett mer robust uppbördssystem för medlemsstaterna. Reglerna förenklas även på så sätt att leverantörerna tillåts utforma fakturorna enligt etableringsstatens regler. Företagen behöver inte längre göra sammandragsdeklarationer för gränsöverskridande transaktioner. Under år 2020 behandlas förslaget COM(2018) 329 för att komma närmare det slutliga mervärdesskattesystemet.

Landskapsregeringen prioriterar fortsättningsvis att följa utvecklingen kring mervärdesbeskattningen med fokus på hur det åländska skatteundantaget och handeln till och från Åland påverkas.

3.3.10 Skattegränsen

Den 1 februari 2020 lämnade Storbritannien EU. I enlighet med utträdesavtalet fortgår nu en övergångsperiod under vilken det mesta fungerar som innan utträdet. Till utträdesavtalet fogas ett protokoll om Irland och Nordirland för att undvika en hård gräns samt ett särskilt protokoll om Gibraltar. Nordirland blir kvar i EU:s inre marknad för varor, men lämnar EU:s tullunion. I sak innebär den nya lösningen att Nordirland kommer att tillämpa alla de delar av EU:s regelverk som behövs för att undanröja behovet av kontroller vid gränsen mellan republiken Irland och Nordirland, inklusive avseende tull och moms. Rättsligt kommer Nordirland dock att förbli en del av Storbritanniens tullområde, vilket bland annat innebär att tull inte kommer att tas ut vid export av varor från den brittiska huvudön som kan bevisas inte komma att lämna Nordirland. För vissa definierade varor kommer inga kontroller att ske – den närmare regleringen av detta lämnas till den gemensamma kommittén att fastställa. Det nordirländska regionala parlamentet Stormont ges möjligheten att ge sitt godkännande till att Nordirland ska vara kvar i arrangementet, första gången fyra år efter övergångsperiodens slut och därefter vart fjärde år. Om Stormont inte godkänner att vara kvar inleds en tvåårig period under vilken den gemensamma kommittén ska föreslå hur situationen ska hanteras.

Nordirland förväntar sig förenklade lösningar i förhållande till EU:s tullregelverk, och landskapsregeringen följer detaljerna i den fortsatta utvecklingen av gränsen för att bevaka om eventuella avvikelser införs i förhållande till tullkodexen och dess delegerade förordning som även reglerar förfarandena över den åländska skattegränsen.

3.3.11 Jordbruk

EU:s reform av den gemensamma jordbrukspolitiken för perioden 2021–2027 är det ärende inom externpolitiken som haft starkast prioritering det senaste året vid landskapsregeringens jordbruksbyrå. Beredningen av reformen har emellertid dragit ut på tiden. Orsaken till fördröjningarna i beslutsprocessen uppges vara det osäkra läget med EU:s långtidsbudget där Storbritanniens process gällande utträdet ur EU har påverkat beredningen och utfallet gällande budgetarbetet. Medlemsstaterna har hittills haft svårt att slutligt ta ställning till reformförslagen när förslagets budgetkonsekvenser fortsatt varit oklara. Under 2020 fortsätter ordförandeskapet inom rådet att driva processen framåt med målsättningen att ha reformpaketet färdigt förhandlat inom institutionerna mot slutet av sommaren och de färdiga rättsakterna beredda till slutet av året. Parallellt med denna process ska Åland och Finland utarbeta en CAP-strategiplan där de EU-finansierade åtgärderna gentemot jordbruket ska samlas. På grund av förseningarna i beredningsprocessen på EU-nivån kommer den nya CAP-strategiplanen som ska ersätta åtgärderna i det nuvarande landsbygdsutvecklingsprogrammet tas i bruk tidigast år 2022. Det innebär att under ett övergångsår kommer de nuvarande åtgärderna att genomföras med finansiering från den kommande finansieringsperioden. EU-förordningar som reglerar detta bereds för närvarande. Från år 2022 förväntas också nya riktlinjer gällande statligt stöd inom jordbruksområdet.

Utöver arbetet med den gemensamma jordbrukspolitiken kommer förvaltningen att följa arbetet med utvärderingen av direktivet gällande hållbar användning av bekämpningsmedel.

3.3.12 Fiske

EU:s regelverk för fiskerikontroll

I kommissionens arbetsprogram ingår en revidering av EU:s fiskerikontrollsystem. Förslaget syftar till att göra systemet mer effektivt och att försäkra överensstämmelse med unionens gemensamma fiskeripolitik.

Detta arbete inleddes under 2018 och har under 2019 framskridit långsamt. Behandlingen i rådet fortsätter under 2020. Landskapsregeringen följer arbetet och har även lämnat preliminära synpunkter rörande förslaget. Landskapsregeringen konstaterar att förslaget innebär utökad kontroll och övervakning även av det småskaliga kustfisket (fartyg under 12 meter). Landskapsregeringens utgångspunkt är att arbeta för att minska den administrativa bördan både för näringsutövare och förvaltning.

Europeiska havs- och fiskerifonden 2021–2027

Under 2018 gavs ett förslag till nytt regelverk för Europeiska havs- och fiskerifonden (EHFF) för perioden 2021–2027. För närvarande pågår förhandlingar med Europaparlamentet.

Liksom under tidigare programperiod tillåter fondförslaget endast ett operativt program per medlemsland, vilket innebär att utformningen och genomförandet av det kommande programmet måste samordnas med riksmyndigheterna. Beredningen av ett nytt program fortsätter under året.

3.3.13 Skog

Skoglig referensnivå

Europaparlamentets och Rådets förordning (EU) 2018/841 om inbegripande av utsläpp och upptag av växthusgaser från markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk i ramen för klimat- och energipolitiken fram till 2030 (den s.k. LULUCF-förordningen) antogs den 30 maj 2018. Förordningen är i första hand ett miljöärende som berör flera olika sektorer, därav bl.a. skogsbruket. Förordningen ska, tillsammans med utsläppshandelsdirektivet och ansvarsfördelningsförordningen, utgöra en helhet för att verkställa klimatavtalet från Paris. För skogsbrukets del har Naturresursinstitutet Luke under år 2019 beräknat en ny referensnivå för Finland för åren 2021–2025, vilken uppgår till -21,16 miljoner ton CO₂-ekv. per år i mark och biomassa (utan träprodukter) och till -27,64 miljoner ton CO₂-ekv. per år med träprodukterna inkluderade. Referensnivån är en prognos över skogens nettoupptag av kol från atmosfären baserat på den skogsbrukspraxis som tillämpades under åren 2000–2009 och den nivå med vilken man jämför de skogliga kolsänkorna när man år 2027 ska bedöma om den finska markanvändningssektorn uppnått utsläppsmålet. Nettoupptaget av kol påverkas av den årliga avverkningsnivån och tillväxten, men även av t ex temperaturen och av att skogsmark används för andra ändamål. Skogarnas kolsänkor får dock inte kalkylmässigt användas fullt ut för att täcka utsläppen från annan markanvändning, men Finland fick som mycket skogsrikt land en möjlighet till särskild flexibilitet med större möjlighet att kompensera för utsläpp från förändrad markanvändning. Kommissionen har för avsikt att fastställa de slutliga referensnivåerna under år 2020.

Rättsligt bindande avtal (LBA) om skogar i Europa

Den sjätte ministerkonferensen om skydd av skogarna i Europa (FOREST EUROPE) hölls i Oslo år 2011. Ministrarna från 46 signatärländer samt kommissionen som representant för EU beslöt då att inleda förhandlingar om ett rättsligt bindande avtal om skogar i Europa. Målsättningen med avtalet är bl a att stärka en hållbar utveckling och samhällelig välfärd, säkerställa skogens

produkter och ekosystemtjänster, öka skogens roll för att lösa globala utmaningar, skydda och förbättra skogarnas vitalitet och biodiversitet och anpassning till klimatförändringen. Avtalet ska utgöra en ram för nationellt och internationellt samarbete. Avtalsparterna förväntas utarbeta lagstiftning, program eller andra policydokument för alla kriterier samt övervaka och rapportera om situationen och verkställigheten.

Avtalet är en blandning av EU:s och medlemsstaternas behörighet. Eftersom avtalet reglerar frågor inom landskapets behörighetsområde kommer lagtingets bifall att krävas för att avtalet ska bli gällande i landskapet. Landskapsregeringen lämnade i april 2013 ett utlåtande till jord- och skogsbruksministeriet där man speciellt var oroad över den ökade administration och byråkrati som avtalet skulle medföra. Avsikten var att förhandlingarna kring det rättsligt bindande avtalet skulle vara slutförda sommaren 2013, men dessa avbröts pga oenighet. I slutet av december 2018 bestämde ministrarna för signatärstaterna att man ska försöka återuppta förhandlingarna och informella konsultationer har hållits i november 2019 och januari 2020. Som ett resultat av dessa har man nu tagit fram ett informellt s.k. "Non-paper" för den fortsatta processen som samtliga deltagande länder ska ta ställning till senast den 28 februari 2020.

3.3.14 Jakt- och viltvård

Kommissionen har inlett förnyelsen av tolkningsvägledningarna för naturdirektiven genom att påbörja en uppdatering av vägledningen om reglerna för artskydd i habitatdirektivet. Vägledningen har betydelse för till exempel undantagsmöjligheterna i direktivet och landskapsregeringen framförde synpunkter på ett andra utkast i januari 2020. En uppdatering av *Key concepts document on the period of reproduction and pre-nuptial migration of huntable bird species in the EU*, vilket definierar tider för häckning och återvändande till häckningsområden för jaktbara fåglar inom EU, är också påbörjad och ett förslag till ny version kommer att skickas på remiss till medlemsstaterna i maj 2020. Dokumentet har betydelse för till exempel vilka tidpunkter på året det är möjligt att tillåta jakt.

Överträdelseärendet gällande vårjakt på guding gick vidare till behandling i EU-domstolen i och med att kommissionen lämnade in sin stämningsansökan den 8 mars 2019. Landskapsregeringen bemötte kommissionens argument i två skrivelser som tillsammans utgör grunden till landskapsregeringens skriftliga försvar. Efter det skriftliga förfarandet var avslutat anhöll landskapsregeringen om att det även skulle hållas ett muntligt hörande. Den 24 januari 2020 meddelade domstolen att det inte kommer att hållas något muntligt hörande utan ärendet kommer att avgöras utifrån det skriftliga materialet.

3.3.15 Miljö

Ur kommissionens arbetsprogram för 2020 är särskilt de nya initiativen, *Ny handlingsplan för den cirkulära ekonomin* och *EU:s strategi för biologisk mångfald fram till 2030* intressanta och dessa kommer landskapsregeringen att följa. På basen av det konkreta innehållet i förslagen kommer landskapsregeringen att göra en bedömning på vilket sätt landskapsregeringen ska bevaka behandlingen av följande nya initiativ: *Jord till bord-strategin*, *Öka konsumenternas makt över den gröna omställningen*, *Åttonde miljöhandlingsprogrammet* och *Kemikaliestrategin för hållbarhet*. Detsamma kommer att göras med refit-initiativen om direktiven 2011/65/EU, 2000/53/EU, 2010/75/EU samt batteridirektivet, EU-lagstiftning om hormonstörande ämnen, EU:s djurskyddsstrategi (2012–2015) och material som kommer i kontakt med livsmedel.

3.3.16 EU och Agenda 2030

Landskapsregeringen har under 2019 fortsatt dialogen med EU:s institutioner gällande EU:s genomförande av FN:s Agenda 2030. I kommissionens reflektionspapper *Towards a Sustainable Europe by 2030*, som publicerades i januari 2019, konstaterar kommissionen att ”vår ekonomi behöver moderniseras för att omfatta hållbara konsumtions- och produktionsmönster, korrigera obalanser i våra livsmedelssystem och placera våra transporter, produktion och konsumtion av energi samt byggnation inom hållbarhetens ramar. För att göra detta måste vi rikta all forskning, finansiering, beskattning och styrning mot uppnåendet av Agenda 2030”. I och med den *européiska gröna giv* som lanserades av kommissionen i december 2019, omsätts reflektionspappret i praktisk handling. En förändrad europeisk ekonomi innebär nya affärsmöjligheter för företag, så även för åländska företag. Landskapsregeringen understöder kommissionens arbete med den gröna giv.

I april 2019 utsågs *Utvecklings- och hållbarhetsagenda för Åland* till vinnare av *European Sustainability Award 2019*. För närmare information om priset se kapitel 3.1.2.

Landskapsregeringen följer arbetet inom rådets arbetsgrupp för Agenda 2030.

3.3.17 Energi

EU har en tydlig ram för energi- och klimatpolitiken under 2020 och framöver. Genom de initiativ som presenteras inför 2020 är kommissionens ambition fortsatt hög. Generellt krävs långsiktiga målsättningar i energifrågor för att minska de klimatpåverkande utsläppen. En viktig målsättning är att alla energikonsumenterna ska ha tillgång till en fullt integrerad energimarknad och den säkerhet som energiförbindelser till andra medlemsstater medför. Strävan fortsätter att genomföra en integrerad inre energimarknad och ökad energieffektivitet i syfte att förbättra konkurrenskraften och hållbarheten. Energieffektivitet är ett av de mest kostnadseffektiva sätten att trygga energiförsörjningen och minska utsläppen av växthusgaser och andra föroreningar.

Centralt för år 2020 är EU-kommissionens åtgärds paket, en europeisk grön giv, som ska bidra till att allmänheten och näringslivet i EU kan dra nytta av en hållbar grön omställning. Initiativet omfattar en färdplan och åtgärder på många områden, t.ex. stora utsläppsminskningar, investeringar i spetsforskning och innovation och bevarande av den biologiska mångfalden i EU. Ambitionen inom de olika programmen gällande den gröna giv är hög och landskapsregeringen följer ärendena under 2020. Landskapsregeringen har tidigare konstaterat att från åländskt perspektiv bör den administrativa bördan gällande nya förslag uppmärksammas. Graden av detaljnivå och rapportintervaller måste avvägas mot nyttan eftersom administrationen enligt nuvarande förslag riskerar att bli betungande för små regioner och förvaltningar.

Under 2020 fortsätter arbetet med implementeringen om ansvarsfördelning för sektorer utanför systemet för handel med utsläppsrätter, t.ex. byggnader, jordbruk och koldioxidsnåla transporter. Tilldelningen av kvoter gällande gratisrätter för vissa kategorier för kommande utsläppsperiod fastställs under 2020. För att påskynda energiovergången kommer kommissionen också att föreslå initiativ om en ny utformning av energimarknaden, och uppfyllelse av målet på 15 % sammankoppling av elnätet senast 2030. I detta ingår bl.a. förslag om elmarknadens utformning och regelverk, inklusive en översyn av Byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (Acer).

3.3.18 Jämställdhet

Ett av Lissabonfördragets grundläggande mål är jämställdhet mellan kvinnor och män. Jämställdhetsåtgärder på EU-nivå utgörs av vidareutveckling av lagstiftning, jämställdhetsintegrering som strategi för att uppnå målsättningar samt särskilda åtgärder för att främja jämställdhet.

Kommissionens dokument *Strategic engagement for gender equality 2016–2019* ska ses som en uppföljning och förlängning av jämställdhetsstrategin för åren 2010–2015. Strategins fokusområden är ekonomisk självständighet, lika lön för likvärdigt arbete, jämställdhet i beslutsfattande, nolltolerans för könsrelaterat våld samt främjande av jämställdhet utanför EU. Fram till 2020 betonas förverkligandet av kvinnors och flickors mänskliga rättigheter, vilket utgör mål fem för hållbar utveckling, *att uppnå jämställdhet för att alla kvinnor och flickor ska få större makt över sitt liv*.

Jämställdhet är per definition social hållbarhet och det åländska arbetet med att förverkliga den åländska utvecklings- och hållbarhetsagendans strategiska utvecklingsmål 1 *Välmående människor vars inneboende resurser växer* och mål 2 *Alla känner tillit och har verkliga möjligheter att vara delaktiga i samhället* är en del av arbetet med att förverkliga kommissionens strategier och planer på jämställdhetsområdet. Det åländska jämställdhetsarbetet kan användas som plattform för att dela och inhämta kunskap och erfarenheter gällande centrala EU-program och satsningar på jämställdhetsområdet. Jämställdhet skapas där ordinarie beslut fattas, resurser fördelas och normer skapas. Därför måste jämställdhetsperspektivet finnas med i det dagliga arbetet. Detta kräver tillgång till grundläggande fakta det vill säga statistik indelad enligt kön. Statistiken speglar skillnader och likheter och ger förutsättningar att upptäcka mönster och normer för flickor och pojkar, kvinnor och män.

Jämställdhetsbilagan till landskapets budget 2020 *Kvinnor och män i samhälle och arbetsliv, förändringar under 2010-talet* utgör ett bra underlag för beslut. Stereotypa föreställningar och individuella uppfattningar kan uppfattas som sanning om de inte ersätts med statistik och fakta. Detta är nionde gången som en särskild genus- och jämställdhetsanalys av olika politikområden finns som bilaga till landskapets budget. Vägen mot ett jämställt Åland kräver kunskap om levnadsförhållandena på Åland. Under åren har bilagan belyst könsskillnader och lagt könsperspektiv på bland annat ekonomi, arbetsliv, hälsa och livsstil, integration, demografiska förändringar, inflytande, brottslighet samt mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.

3.3.19 Integration

I landskapsregeringens arbete med att förverkliga Ålands utvecklings- och hållbarhetsagenda ses integration/inkludering som en social hållbarhet. Visionen *Alla kan blomstra i ett bärkraftigt samhälle på fredens öar* förutsätter att Åland har en attraktionskraft som genererar såväl inflyttning som återinflyttning och som dessutom bidrar till att befolkningen stannar kvar. För att klara av landskapets framtida utmaningar lyfter Ålands landskapsregering inflyttning som en viktig nyckel. Arbetet med hållbarhetsagendan mål är även ett arbete för att uppfylla EU-kommissionens målsättningar och strategier 2020.

För att säkra ett fungerande, jämställt och tillgängligt system där alla ska ha verkliga möjligheter att vara delaktiga, bör även nya åtgärder vidtas. Under höstterminen 2019-vintern 2020 utbildas samhälls- och hälsokommunikatörer på Åland inom ramen för projektet *En säker hamn*. Utbildningen är på svenska och kursdeltagarna är inflyttade som representerar olika språkgrupper. Efter utbildningen kommer det offentliga Åland också kunna erbjuda kompetenshöjande åtgärder på olika språk bestående av grundläggande information kring såväl hälsorelaterade frågor som det åländska

samhället, kulturen och miljön. Den åländska hållbarhetsagendan har i sin helhet varit ett inslag i utbildningen och är numera även ett av inslagen i integrationsutbildningen.

Åland har en förhållandevis stor arbetskraftsinvandring och en befolkning där nästan var fjärde ålänning är född utanför Åland. Kommissionens agenda för migration innehåller politiska strategier som syftar till att säkra vägarna in till EU samt förebygga människohandel och irreguljär migration. Inom flera områden har inte Åland egen behörighet, t.ex. vad gäller uppehållstillstånd, flyktingmottagande och asyl eller människohandel och tortyr. Kommissionens arbetsprogram 2020 syftar till framtagande av en ny EU-strategi för utrotande av människohandel samt framtagande av minimilöner för arbetstagare i EU.¹⁰ Under 2019 har informationen på Åland ökat till potentiella arbetstagare kring arbetslivets spelregler givits av arbetarskyddet, Ålands näringsliv och fackförbund inom ramen för den integrationsutbildning som köps in av landskapsregeringen. Detta fortgår 2020.

EU-kommissionens arbetsprogram innehåller åtgärder för att ge stöd och humanitära bistånd, samt utveckla och stärka samarbetet med grannländer och nyckelländer utanför EU. Kommissionen vill generellt stärka det gemensamma skyddet av de yttre gränserna genom en europeisk gräns- och kustbevakning, utveckla smarta gränser samt finansiera stärkta sök- och räddningsinsatser. Moderniseringar av det europeiska informationssystemet för utbyte av uppgifter ur kriminalregister, syftar till att säkerställa EU:s informationssystem för säkerhet, migration och gränsförvaltning. Under 2020 tar kommissionen tillsammans med ministerrådet fram en handlingsplan för mänskliga rättigheter och demokrati gällande fastställandet av normer för mänskliga rättigheter och upprätthållandet av internationell humanitär rätt. Ovanstående åtgärder faller in under riksbehörighet, men är intressanta för landskapsregeringen att bevaka.

Kommissionen lyfter tredje sektorns viktiga roll och att alla ska ha rätt att känna sig säkra, trygga och ha sinnesfrid. Vidare poängteras att medlemsstaterna bör stödja de mest utsatta i samhället och kämpa för inkludering. I början av 2020 har Åland utexaminerade Samhälls- och hälsokommunikatörer på Åland som ska kunna ge information och svara på frågor på flera olika språk även för de som varken går integrationsutbildning eller står till arbetsmarknadens förfogande. Tredje sektorn anses ha en viktig kompletterande roll vad gäller delaktighet, mångfald och goda relationer. På Åland fortgår möjligheten att genomföra aktiva insatser för integration med stöd av penningautomatmedel 2020.

Ålands lagting antog 2016 en blankettlag som möjliggjorde för åländska aktörer att söka medel från EU:s fond för asyl, migration och integration (AMIF-fonden) för åren 2014–2020.¹¹ Fonden administreras av inrikesministeriet och landskapsregeringen ingår i fondens övervakningskommitté. Det första tre-åriga åländska AMIF-projektet *En säker hamn* startade upp med landskapsregeringen som huvudman i mars 2018. Målsättning är att förbättra rutiner och kunskap hos kommuner, myndigheter, tredje sektorn och Ålands hälso- och sjukvård i syfte att utveckla samarbetet vid flyktingmottagandet och integrationen på Åland.¹² På sikt är målet att Åland ska erbjuda likvärdiga möjligheter till gott flyktingmottagande oavsett placeringskommun. Metoderna som tas fram och åtgärderna som erbjuds under projektets gång är präglade av Ålands särskilda omständigheter.

¹⁰ Landskapsregeringen har tidigare deltagit som observatör i ett två-årigt nordiskt projekt (2016–2018) för att ta fram en handbok till arbetsgivare för att främja en etiskt hållbar företagsamhet.

¹¹ Landskapsregeringen övervakar om en uppdaterad lagstiftning är nödvändig för att fortsättningsvis aktivt kunna ta del av fonden.

¹² www.integration.ax

Möjlighet till flexibilitet är viktigt i det lilla ö-samhället och därför förväntas effekterna av projektet framförallt bli lokala och spilla över på andra inflyttade grupper. Inom projektet ordnas många aktiviteter som stöder arbetet för att uppfylla EU-kommissionens målsättningar för 2020.

AMIF-fondens programperiod löper ut 2020 och ett nytt program ska tas fram av inrikesministeriet baserat på EU-kommissionens nya asyl- och migrationspakt som presenteras under våren samt EU:s nya handlingsplan för integration och inkludering som beräknas vara färdigställt under fjärde kvartalet 2020. Det åländska programmet för främjande av integration står i beråd att förnyas 2020. Det skulle vara strategiskt att uppdatera programmet mer omfattande med EU:s och AMIF-fondens nya program i beaktande under år 2021. Landskapsregeringen skulle på detta sätt även kunna ta såväl EU:s Handlingsplan för mänskliga rättigheter och demokrati (2020–2024) och EU:s ramverk om strategier för jämlikhet för och integration av romer efter 2020 i beaktande vid utformandet av sitt nya integrationsfrämjande program.

3.3.20 Socialvård

Inom ramen för EU:s sociala pelare hör förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om balans mellan arbete och privatliv för föräldrar och anhörigvårdare och om upphävande av rådets direktiv 2010/18/EU till de prioriterade områdena i arbetsprogrammet liksom arbetet kring förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen och av förordning (EG) nr 987/2009 om tillämpningsbestämmelser till förordning (EG) nr 883/2004. Landskapsregeringen fortsätter bevaka behandlingen av dessa.

3.3.21 Hälso- och sjukvård

EU anser sig ha en viktig roll i att stöda européernas hälsa. Som ett led i detta avser kommissionen ta ledarroll i kampen mot cancer genom en europeisk plan för bekämpande av cancer vars syfte är att stöda medlemsländerna i deras arbete att förbättra cancerprevention och cancervård. Landskapsregeringen avser följa kommissionens arbete mot cancer och värdera de förslag som läggs fram för att möjligen införliva dem i en planerad folkhälsostrategi.

3.4 Landskapsregeringens prioriteringar 2020

Nedan finns en tabell över de kommissionsinitiativ som landskapsregeringen prioriterar i kommissionens arbetsprogram för 2020. Landskapsregeringen kommer att följa dessa initiativ och vid behov diarieföra dem.

Tabell 1: Initiativ som landskapsregeringen kommer att prioritera

En europeisk grön giv	
Den europeiska gröna given (nya initiativ)	Meddelande om den europeiska gröna given (icke-lagstiftning, fjärde kvartalet, 2019) Den europeiska klimatlagen fastställer målet för 2050 om klimatneutralitet (lagstiftning, artikel 192.1 i EUF-fördraget, första kvartalet, 2020) Den europeiska klimatpakten (icke-lagstiftning, tredje kvartalet, 2020)
Finansiering av en hållbar omställning (nya initiativ)	Investeringsplanen för gröna given (icke-lagstiftning, första kvartalet, 2020) Fonden för en rättvis omställning (lagstiftning, artikel 175 i EUF-fördraget, första kvartalet, 2020) Förnyad strategi för hållbar finansiering (icke-lagstiftning, tredje kvartalet, 2020)

	Översyn av direktivet om icke-finansiell rapportering (lagstiftning, inkl. konsekvensbedömning, artikel 114 i EUF-fördraget, fjärde kvartalet, 2020)
Hållbara livsmedelssystem (nya initiativ)	Jord till bord-strategin (icke-lagstiftning, första kvartalet, 2020)
Hållbar produktion och konsumtion (nya initiativ)	Ny handlingsplan för den cirkulära ekonomin (icke-lagstiftning, första kvartalet, 2020) Öka konsumenternas makt över den gröna omställningen (lagstiftning, inkl. konsekvensbedömning, artikel 114 i EUF-fördraget, fjärde kvartalet, 2020)
Skydda vår miljö (nya initiativ)	EU:s strategi för biologisk mångfald fram till 2030 (icke-lagstiftning, första kvartalet, 2020) Åttonde miljöhandlingsprogrammet (lagstiftning, artikel 192.3 i EUF-fördraget, andra kvartalet, 2020) Kemikaliestrategin för hållbarhet (icke-lagstiftning, tredje kvartalet, 2020)
Utvärdering av direktiv 2011/65/EU om begränsning av användningen av vissa farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning (Refit-initiativ)	Utvärderingen av direktivet kommer att behandla direktivets ändamålsenlighet och effektivitet vad gäller förfarandet för att införa ämnesbegränsningar och bevilja undantag från begränsningar. Den kommer också att behandla direktivets samstämmighet med och relevans för annan EU-lagstiftning, i synnerhet med beaktande av utvärderingarna av Reach och ekodesigndirektivet.
Utvärdering av direktiv 2000/53/EU om uttjänta fordon (Refit-initiativ)	Utvärderingen av direktivet om uttjänta fordon kommer att behandla direktivets ändamålsenlighet, effektivitet, samstämmighet med annan lagstiftning och relevans med beaktande av de vidare politiska målen för den cirkulära ekonomin, plast, resurseffektivitet, råmaterial osv.
Utvärdering av direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp (Refit-initiativ)	Utvärderingen av direktivet om industriutsläpp kommer att behandla direktivets ändamålsenlighet, effektivitet, mervärde för EU, samstämmighet med annan lagstiftning och relevans för att hantera stora industrikällor (även inom jordbruk) som orsakar luft-, vatten- och markföroreningar.
Kontroll av EU-lagstiftningens ändamålsenlighet mot olaglig avverkning (EU:s timmerförordning, förordning (EU) nr 995/2010 och EU:s Flegt-förordning (EG) nr 2173/2005) (Refit-initiativ)	Kontrollen av ändamålsenligheten kommer att behandla ändamålsenligheten, effektiviteten, samstämmigheten, relevansen och mervärdet för EU av de båda förordningarna när det gäller att bidra till kampen mot olaglig avverkning på global nivå. De erfarenheter som kommer av kontrollen kommer att bli användbara vid bedömningen av åtgärder på efterfrågesidan för andra råvaror.
Granskning av EU:s batteridirektiv	Som konstaterats i utvärderings- och genomföranderapporterna för batteridirektivet bör

(Refit-initiativ)	granskningen syfta till att bättre beakta cirkularitet, förbättra hållbarheten och hålla jämna steg med den tekniska utvecklingen. Detta planeras också i den strategiska handlingsplanen för batterier. Till följd av slutsatserna i rapporterna om direktivet kommer initiativet att ändra direktivet eller utarbeta ett förslag till en ny förordning om upphävande av direktivet, för att omfatta kraven för uttjänta produkter och hållbarhet. (lagstiftning, inkl. konsekvensbedömning, fjärde kvartalet, 2020)
Kontroll av ändamålsenligheten med relevant EU-lagstiftning om hormonstörande ämnen (Refit-initiativ)	Hormonstörande ämnen är ämnen som påverkar funktioner i hormonsystemet och kan skada människors och djurs hälsa. Olika EU-åtgärder reglerar dessa ämnen. Kontrollen av ändamålsenligheten kommer att bedöma om dessa åtgärder uppfyller det övergripande målet att skydda människors hälsa och miljön. I kontrollen kommer EU-lagstiftningens samstämmighet, ändamålsenlighet, effektivitet, relevans och mervärdet för EU bedömas, med betoning på samstämmighet i EU:s kemikalielagstiftning överlag.
Utvärdering av EU:s djurskyddsstrategi (2012–2015) (Refit-initiativ)	Denna utvärdering kommer att undersöka i vilken utsträckning EU:s djurskyddsstrategi har bidragit till att förenkla EU:s ramlagstiftning för djurskydd och vilket utrymme som finns kvar för förenkling, med beaktande av behovsutvecklingen inom detta område.
Utvärdering av material i kontakt med livsmedel (Refit-initiativ)	I denna utvärdering granskas alla aspekter av EU:s nuvarande lagstiftning om material som kommer i kontakt med livsmedel, inbegripet ändamålsenligheten med försäkran om överensstämmelse, något som för närvarande krävs särskilda åtgärder på EU-nivå. På grundval av denna utvärdering kommer kommissionen att överväga om det behövs ytterligare åtgärder på EU-nivå, inbegripet beaktande av olika frågor såsom den som tas upp i Refit-plattformens yttrande XI.1a, vilken rekommenderar ett gemensamt europeiskt krav på försäkran om överensstämmelse för alla typer av material som kommer i kontakt med livsmedel.
Ett Europa rustat för den digitala tidsåldern	
En ny industristrategi för Europa (nya initiativ)	Industristrategi (icke-lagstiftning, första kvartalet, 2020) Strategi för små och medelstora företag (icke-lagstiftning, första kvartalet, 2020)
Översyn av förordningen om den inre marknaden och den gränsöverskridande e-handeln (geoblockering) (Refit-initiativ)	Kommissionen ska senast den 23 mars 2020 rapportera om utvärderingen av denna förordning till Europaparlamentet, rådet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, i enlighet med artikel 9 i förordning (EU) nr 302/2018. Kommissionen ska beakta den övergripande inverkan från förordningen på den

	<p>inre marknaden och på den gränsöverskridande e-handeln, inbegripet i synnerhet eventuella ytterligare administrativa och ekonomiska bördor för näringsidkare eftersom det finns olika tillämpliga konsumentavtalsrättsliga system.</p>
<p>Kontroll av ändamålsenligheten av 2012 års paket för modernisering av det statliga stödet, riktlinjerna för järnvägsföretag och kortfristig exportkreditförsäkring (Refit-initiativ)</p>	<p>På grund av moderniseringen av det statliga stödet ligger i dagsläget 96 % av nya genomförda stödåtgärder i händerna på de nationella myndigheterna. Detta möjliggör ett snabbare genomförande från medlemsstaterna, och kontrollen av det statliga stödet handlar mer om att vara ”större i stora frågor och mindre i små frågor”. Den pågående kontrollen av ändamålsenligheten syftar bland annat till att bedöma i vilken utsträckning den nuvarande ordningen har bidragit till att minska den administrativa bördan och om det finns ytterligare möjligheter att rationalisera och förenkla reglerna om statligt stöd.</p>
<p>Ändring av den allmänna gruppundantagsförordningen med avseende på EU:s nya finansieringsprogram (Refit-initiativ)</p>	<p>Kommissionen har för avsikt att ändra den allmänna gruppundantagsförordningen på ett målinriktat sätt i samband med nästa fleråriga budgetram. Förslaget kommer att säkerställa att nationell finansiering (från medlemsstaternas fonder eller från ESI-fonder som förvaltas på nationell nivå) och centralt förvaltrade EU-medel kan kombineras friktionsfritt inom följande områden: finansiella produkter som får stöd från InvestEU-fonden, projekt inom forskning, utveckling och innovation med en spetskompetensstämpel inom Horisont 2020 eller Horisont Europa samt projekt som samfinansieras genom Horisont 2020 eller Horisont Europa, och europeiska projekt för territoriellt samarbete. (tredje kvartalet, 2020)</p>
<p>Utvärdering av definitionen av små och medelstora företag (Refit-initiativ)</p>	<p>Detta initiativ handlar om kommissionens rekommendation gällande definitionen av mikroföretag samt små och medelstora företag (2003/361/EG). I rekommendationen fastställs kriterier för att avgöra om ett företag är ett litet eller medelstort företag (utifrån antalet anställda, omsättning/balansomslutning och oberoende), och den har tillämpats sedan den 1 januari 2005 när den ersatte rekommendation 96/280/EG. Eftersom det hänvisas till rekommendationen i fler än hundra EU-rättsakter som omfattar en lång rad av EU:s politikområden (såsom statligt stöd) måste den ersättande rekommendationen även gälla dessa referenser.</p>
<p>Förslag till EUROPA-PARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om genomförandet av det gemensamma europeiska</p>	<p>COM(2013)410 final 2013/0186 (COD) 11.6.2013</p>

luftrummet (omarbetning) (Prioriterade pågående förslag)	
Förslag till EUROPA-PARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV om avskaffande av säsongsbaserade tidsomställningar och om upphävande av direktiv 2000/84/EG (Prioriterade pågående förslag)	COM(2018)639 final 2018/0332 (COD) 12.9.2018
En ekonomi för människor	
Ett socialt Europa (nya initiativ)	Stärka ungdomsgarantin (icke-lagstiftning, andra kvartalet, 2020)
Effektiv beskattning (nya initiativ)	Företagsbeskattning för 2000-talet (icke-lagstiftning, andra kvartalet, 2020) Handlingsplan för att bekämpa skatteunddragande och göra beskattning enkel och lätt (lagstiftning och icke-lagstiftning, inkl. konsekvensbedömning, artiklarna 113 och 115 i EUF-fördraget, andra kvartalet, 2020)
Paket för tullunionen (nya initiativ)	Handlingsplan för tullunionen (icke-lagstiftning, andra kvartalet, 2020) Förslag om en enda tullkontaktpunkt (lagstiftning, inkl. konsekvensbedömning, artiklarna 33 och 114 i EUF-fördraget, tredje kvartalet, 2020)
Förslag till RÅDETS DIREKTIV om en gemensam konsoliderad bolagsskattebas (Prioriterade pågående förslag)	COM(2016)683 final 2016/0336 (CNS) 26.10.2016
Förslag till RÅDETS DIREKTIV om en gemensam bolagsskattebas (Prioriterade pågående förslag)	COM(2016)685 final 2016/0337 (CNS) 26.10.2016
Förslag till RÅDETS DIREKTIV om ändring av direktiv 2006/112/EG vad gäller införandet av de detaljerade tekniska bestämmelserna för driften av det slutgiltiga mervärdesskattesystemet för	COM(2018)329 final 2018/0164 (CNS) 25.5.2018

beskattning av handeln mellan medlemsstaterna (Prioriterade pågående förslag)	
Förslag till EUROPA-PARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om en mekanism för lösning av rättsliga och administrativa problem i ett gränsöverskridande sammanhang (Prioriterade pågående förslag)	COM(2018)373 final 2018/0198 (COD) 29.5.2018
Främjande av vår europeiska livsstil	
Främja kompetens, utbildning och inkludering (nya initiativ)	Uppdaterad kompetensagenda för Europa (icke-lagstiftning, första kvartalet, 2020) Handlingsplan för integration och inkludering (icke-lagstiftning, fjärde kvartalet, 2020)
Hälsoskydd (nya initiativ)	Europeisk plan mot cancer (icke-lagstiftning, fjärde kvartalet, 2020)
En ny satsning på demokrati i Europa	
Hantera inverkan av demografiska förändringar (nya initiativ)	Rapport om inverkan av demografiska förändringar (icke-lagstiftning, första kvartalet, 2020) Grönbok om åldrande (icke-lagstiftning, fjärde kvartalet, 2020)
Initiativ för jämlikhet och icke-diskriminering (nya initiativ)	Europeisk jämställdhetsstrategi (icke-lagstiftning, första kvartalet, 2020)
EU:s framtid (nya initiativ)	Planer för konferensen om Europas framtid (icke-lagstiftning, första kvartalet, 2020)

3.5 Landskapets arbete med EU-ärenden år 2019

I det här kapitlet sammanfattas landskapsregeringens arbete med EU-ärenden under år 2019. I kapitel 3.3 behandlades de prioriteringar som landskapsregeringen gjort i de frågor där Åland inte enbart ska lägga resurser på att genomföra befintlig EU-lagstiftning, utan försöka påverka EU:s initiativ till lagstiftning. Nedan behandlas EU-lagstiftning som antagits i sådana frågor som landskapsregeringen prioriterat och där man försökt påverka den kommande lagstiftningen.

3.5.1 Beredningen av EU-lagstiftning inom landskapet

Inom EU har kommissionen ensamrätt på att initiera nya lagstiftningsakter. Kommissionsinitiativen (även kallade kommissionsförslag) innefattar dock även annat än initiativ till lagstiftning, till exempel olika typer av meddelanden samt grön- och vitböcker. Således är det långt ifrån alla initiativ som föranleder beredning vid landskapsregeringen.

Tabell 2. Beredningen av kommissionsinitiativ

	2019	2018	2017	2016
Deltagande i kommissionens konsultationer	1 st	1 st	3 st	5 st
Inkomna kommissionsinitiativ	584 st	738 st	756 st	691 st
Diarieförda kommissionsinitiativ	7 st	2 st	8 st	21 st
Samrådsärende	-	1 st	-	1 st
Informationsärende	-	1 st	4 st fördes till lagtinget under 2017, men behandlades av utskott först under 2018	6 st
Diarieförda kommissionsinitiativ som inte förts som samråds- eller informationsärende till lagtinget	7 st	-	4 st	10 st

Landskapsregeringen deltar i mån av möjlighet i de konsultationer kommissionen håller. För en närmare redogörelse över de konsultationer landskapsregeringen deltagit i under 2019 se kapitel 3.2.6.

Landskapsregeringen erhåller alla nya kommissionsinitiativ via kommissionens eTrustEx-meddelandetjänst. De kommissionsinitiativ som är av särskilt intresse för landskapet diarieförs och bereds. Enheten för rättsliga och internationella frågor sköter koordineringen av kommissionsinitiativen, medan de sakkunniga tjänstemännen vid avdelningarna bereder och föredrar ärendena för den minister till vars ansvarsområde ärendet hör.

Av de 584 kommissionsinitiativ år 2019 utgjorde 51 st sådana förslag som bedömdes vara av intresse för landskapet; dessa initiativ har sänts för kännedom till berörda tjänstemän. Enheten för rättsliga och internationella frågor diarieför initiativ när enheten gör bedömningen att initiativet är av särskilt intresse för landskapet. Ofta avgörs dock behovet av diarieföring efter en diskussion mellan enheten och den sakkunniga tjänstemannen. Som ses i tabellen ovan är det endast en liten andel – 7 stycken under år 2019 – av kommissionsinitiativen som diarieförs och bereds. Antalet måste dock ses i förhållande till de resurser som landskapsregeringen har till sitt förfogande.

Under året har sju promemorior förts för kännedom till lagtinget. Lagtinget kan alltid begära att ett samråd hålls i ett enskilt ärende om så önskas.

Tabell 3: Landskapsregeringens samrådsärenden med Ålands lagting

Utskott	2019	2018	2017
Lag- och kulturutskottet	-	-	-
Finans- och näringsutskottet	-	-	-
Social- och miljöutskottet	-	1 st	-
Justeringsutskottet	-	-	-
Kansli Kommissionen	-	-	-
Självstyrelsepolitiska nämnden	-	-	-
Totalt	-	1 st	-

Tabell 4: Landskapsregeringens informationsärenden med Ålands lagting

Utskott	2019	2018	2017
Lag- och kulturutskottet	-	-	-
Finans- och näringsutskottet	-	(4 st fördes till lagtinget under 2017, men behandlades av utskottet först under 2018)	4 st fördes till lagtinget under 2017, men behandlades av utskottet först under 2018
Social- och miljöutskottet	-	1 st	-
Justeringsutskottet	-	-	-
Kansli Kommissionen	-	-	-
Självstyrelsepolitiska nämnden	-	-	-
Totalt	-	1 st	4 st

De diarieförda kommissionsinitiativen fördelades på landskapsregeringens avdelningar och enheter enligt tabellen nedan.

Tabell 5: Fördelning enhetsvis av diarieförda kommissionsinitiativ

Enhet inom landskapsregeringen	2019	2018	2017	2016
Regeringskansliet				
Enheten för rättsliga och internationella frågor		-	-	1 st
Utvecklingsenheten		-	1 st	-
Finansavdelningen				
Allmänna byrån		-	4 st	9 st
Social- och miljöavdelningen				
Miljöbyrån		2 st	-	6 st
Socialvårdsbyrån		-	1 st	
Näringsavdelningen				
Allmänna byrån	5 st			
Jordbruksbyrån	1 st	-	-	-
Fiskeribyran	1 st	-	-	1 st
Jakt- och viltvård		-	-	-
Utbildnings och kulturavdelningen				
Allmänna byrån		-	1 st	-
Kulturbyrån		-	-	4 st
Infrastrukturavdelning				
Allmänna byrån		-	1 st	-
Totalt	7 st	2 st	8 st	21 st

3.5.2 Genomförandet av EU-lagstiftning inom landskapet

3.5.2.3 Genomförandet av EU-direktiv i landskapet

De bindande rättsakter som antas inom EU utgörs av förordningar, beslut och direktiv. Förordningar och beslut är direkt tillämpliga, vilket innebär att de som sådana binder landskapets myndigheter och kräver inte särskilda implementeringsåtgärder. Direktiv däremot är bindande med avseende på det resultat som ska uppnås, och kräver således implementeringsåtgärder. Ur

tabellen nedan framgår hur många direktiv som antagits inom EU under de senaste fem åren.

Tabell 6: Antal direktiv som antagits per år

	2019	2018	2017	2016	2015
Direktiv	67 st	42 st	34 st	39 st	39 st

Direktiv innehåller en tidsfrist inom vilken medlemsstaterna ska genomföra direktivet och anta sådana lagstiftningsåtgärder som krävs för att uppnå direktivets bestämmelser. Vanligtvis är denna tidsfrist två år. Medlemsstaterna ska informera kommissionen om de nationella bestämmelser som antagits i syfte att genomföra direktivet. Via utrikesministeriet meddelar (notifierar) landskapsregeringen kommissionen hur direktiven har genomförts i landskapet.

Av tabellen nedan framgår antalet notifieringar som landskapsregeringen gjort under året samt hur många av dessa direktiv som hört till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Tabell 7: Landskapsregeringens notifieringar av direktiv

	2019	2018	2017
Rikets behörighet	31 st	14 st	14 st
Landskapets behörighet	28 st	29 st	35 st
Totalt	59 st	43 st	49 st

De notifierade direktiven inom landskapets lagstiftningsbehörighet fördelades på de olika enheterna inom landskapsregeringen enligt tabellen nedan.

Tabell 8: Fördelning enhetsvis av notifieringar inom landskapets behörighet

Enhet inom landskapsregeringen	2019	2018	2017
Regeringskansliet			
Enheten för rättsliga och internationella frågor	1 st	1 st	2 st
Finansavdelningen			
Allmänna byrån	1 st	-	3 st
Social- och miljöavdelningen			
Socialvårdsbyrån	-	-	-
Hälso- och sjukvårdsbyrån	-	-	-
Miljöbyrån	21 st	15 st	11 st
Utbildnings- och kulturavdelningen			
Utbildningsbyrån	-	-	1 st
Kulturbyrån	-	-	1 st
Näringsavdelningen			
Jordbruksbyrån	2 st	5 st	7 st
Infrastrukturavdelningen			
Energi	2 st	3 st	5 st
Trafik	1 st	5 st	5 st
Totalt	28 st	29 st	35 st

Tabell 9. Fördelning områdesvis av notifieringar inom landskapets behörighet

Område	2019	2018	2017
Avfall	1 st	1 st	-
Beskattning	-	-	-
Energi	2 st	3 st	5 st
Farliga eller explosiva ämnen	-	1 st	2 st
Hälso- och sjukvård	-	-	-
Jord- och skogsbruk	2 st	5 st	7 st
Kulturarv	-	-	1 st
Livsmedel	-	1 st	1 st
Natur- och miljövård	1 st	4 st	3 st
Offentlig sektor	2 st	-	-
Offentlig upphandling	-	-	3 st
Produktsäkerhet	18 st	8 st	6 st
Trafik	1 st	5 st	5 st
Vattenpolitik	1 st	1 st	1 st
Yrkeskvalifikationer	-	-	1 st
Totalt	28 st	29 st	35 st

3.5.2.4 Överträdelseförfaranden och EU-domstolsärenden

Kommissionen följer upp att medlemsstaterna tillämpar EU-rätten korrekt, och kan vidta åtgärder om en medlemsstat inte korrekt eller inom utsatt tid införlivar EU:s direktiv i sin nationella lagstiftning, om en medlemsstat inte informerar kommissionen om de åtgärder som vidtagits, eller om en medlemsstat på något sätt misstänks bryta mot EU-lagstiftningen. Om kommissionen anser att en medlemsstat brutit i tillämpningen av EU-rätten på något av ovanstående sätt kan kommissionen inleda ett överträdelseförfarande.

Stegen i överträdelseförfarandet är följande:

- EU Pilot-förfrågan (informellt förfarande)
- Formell underrättelse
- Motiverat yttrande
- Talan vid EU-domstolen

Det informella EU Pilot-förfarandet som föregår det formella överträdelseförfarandet innebär att kommissionen efterfrågar kompletterande uppgifter om en medlemsstats genomförande av sådana direktiv, vilka kommissionen anser att inte blivit korrekt genomförda i medlemsstaterna. Syftet med EU Pilot-förfarandet är att medlemsstaterna ska kunna korrigera brister i genomförandet av EU-rätten utan att kommissionen tvingas inleda ett formellt överträdelseförfarande. Till följd av EU Pilot-förfarandet inleds således färre formella överträdelseärenden.

Efter EU Pilot är följande steg i överträdelseförfarandet en formell underrättelse, i vilken kommissionen framför på vilket sätt medlemsstaten anses ha brutit mot EU-rätten. Medlemsstaten har vanligtvis åtta veckor på sig att besvara den formella underrättelsen. Om kommissionen inte är nöjd med det svar medlemsstaten ger på den formella underrättelsen går förfarandet vidare till ett motiverat yttrande, vilket medlemsstaten igen vanligtvis har åtta veckor på sig att besvara.

Om kommissionen fortsättningsvis efter medlemsstatens svar på det motiverade yttrandet är missnöjd med de åtgärder medlemsstaten vidtagit kan kommissionen föra ärendet vidare till EU-domstolen. I artikel 260.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt anges att i samband med överträdelseärenden som gäller underlåtenhet att införliva direktiv kan domstolen

ålägga medlemsstaten ekonomiska sanktioner. Kommissionen kan i förestående fall ange ett standardbelopp eller vite som kommissionen anser lämpligt. Domstolen kan inte ålägga ett högre standardbelopp eller vite än det som kommissionen angett. Medlemsstatens skyldighet att betala anges i domen redan då ärendet första gången prövas i domstolen.

Kommissionen antog i januari 2017 ett meddelande med titeln *EU-rätten: Bättre resultat genom bättre tillämpning*¹³, vilket uppställde något reviderade förhållningsregler i fråga om överträdelseärenden.

Några av de mest centrala förändringarna som påverkar överträdelseförfarandet innebär bland annat att ett överträdelseärende mot en medlemsstat kan inledas snabbare än tidigare, samt att medlemsstater oftare än tidigare kan komma att åläggas böter (standardbelopp) för en överträdelse. Kommissionen kommer framöver att i mycket större utsträckning inleda överträdelseförfaranden utan att först tillämpa EU Pilot-förfarandet, i syfte att snabbare hantera överträdelser av EU-lagstiftningen. För landskapet innebär detta följaktligen en risk för att snabbare hamna i ett överträdelseförfarande, samt även en risk för att överträdelseärendena kan öka i och med att en del potentiella överträdelser hittills kunnat lösas på EU Pilot-nivå.

Kommissionen framför även i meddelandet att eftersom stor vikt fästs vid att direktiv införlivas i tid har kommissionen som mål att hänskjuta överträdelseärenden till EU-domstolen inom tolv månader om ett direktiv inte införlivas. Genom Lissabonfördraget infördes bestämmelser om ekonomiska sanktioner (artikel 260.3 i EUF-fördraget) i syfte att motivera medlemsstaterna att snabbt införliva direktiv som antas i de nationella rättsordningarna. Kommissionen påpekar att medlemsstaterna trots detta fortsätter missa tidsfristerna för införlivande, och vidtar i vissa fall inte åtgärder för att införliva ett direktiv förrän mycket sent i de domstolsförfaranden som kommissionen väckt mot dem, vilket innebär att medlemsstaterna får mycket extra tid på sig att fullgöra sina skyldigheter. I ett tidigare meddelande om genomförandet av artikel 260.3 från 2011 förklarade kommissionen att i överträdelseärenden som rör underlåtenhet att införliva ett direktiv kommer kommissionen i regel endast att begära att domstolen ålägger vite. Kommissionen påpekade dock även att den förbehåller sig rätten att i lämpliga fall begära att domstolen förelägger både vite och ett standardbelopp. Mot bakgrund av erfarenheterna i detta sammanhang kommer kommissionen framöver att anpassa sin praxis i ärenden som väcks i EU-domstolen i enlighet med artikel 260.3 i EUF-fördraget genom att systematiskt begära att domstolen ålägger både ett standardbelopp och vite. När kommissionen fastställer standardbelopp enligt denna metod kommer omfattningen av införlivandet att beaktas när kommissionen avgör hur allvarligt det bristande införlivandet är. Följden av detta tillvägagångssätt är att kommissionen i ärenden där en medlemsstat åtgärdar överträdelsen genom att införliva direktivet i fråga under domstolsförfarandets gång inte längre kommer att dra tillbaka sin talan endast av det skälet. EU-domstolen kan då inte fatta beslut om att ålägga vite, eftersom ett sådant beslut inte längre skulle tjäna sitt syfte, men kan ålägga standardbelopp för överträdelsens varaktighet fram till den tidpunkt då situationen åtgärdades. Kommissionen framför i meddelandet att detta förfaringsätt kommer att tillämpas på överträdelseförfaranden där beslutet att sända en formell under rättelse fattats efter offentliggörandet av meddelandet, dvs efter den 19 januari 2017.

Kommissionens förändrade praxis vad avser att begära att EU-domstolen även ålägger medlemsstaterna ett standardbelopp innebär för landskapets del att det är ännu viktigare att direktiv införlivas i tid. För varje medlemsstat finns ett uträknat minimi-standardbelopp, som för Finlands del för

¹³ C(2016) 8600 final, EUT C 18, 19.1.2017, s. 10-20.

närvarande är 1 135 000 euro; standardbeloppet kan dock vara betydligt större beroende bland annat på överträdelsens varaktighet samt det aktuella direktivets betydelse för den enskilda medborgaren.

Av följande tabeller framgår hur många formella underrättelser, motiverade yttranden och talan vid EU-domstolen som kommissionen inlett mot Finland under år 2019. Av tabellerna framgår även hur många av dessa ärenden som berört landskapet.

Tabell 9: Formella underrättelser inledda mot Finland

	Försenad implementering			Felaktig implementering		
	2019	2018	2017	2019	2018	2017
Berör enbart riket	3 st	8 st	9 st	7 st	1 st	2 st
Berör både landskapet och riket	1 st	4 st	9 st	5 st	1 st	-
Berör enbart landskapet	2 st	-	6 st	-	-	-
Totalt	6 st	12 st	24 st	12 st	2 st	2 st

Under år 2019 inledde kommissionen fyra formella underrättelser mot Finland på grund av försenad implementering av direktiv.

12 formella underrättelser inleddes mot Finland på grund av felaktig implementering av direktiv; av dessa var sju riktade enbart till riket, medan fem formella underrättelser riktades såväl mot riket som mot landskapet.

Orsaken till att landskapsregeringen inte genomför direktiv inom utsatt tidsfrist varierar, men begränsade resurser och tillämpningen av blankettlagstiftning inom vissa ämnesområden är två av huvudorsakerna. Då landskapsregeringen inväntar rikets implementering av ett direktiv innan landskapslagstiftningen utformas slutligt fördröjs ofta genomförandet i landskapet. En bidragande orsak till försenad notifiering är därutöver att vissa områden inom landskapets lagstiftningsbehörighet är föremål för ett större antal EU-direktiv, och belastas således mer av genomförandet av direktiven. Sådana områden är framför allt energi, miljö och trafik.

Av de tre formella underrättelser som rörde landskapets försenade implementering av direktiv fördelade sig ämnesområdena enligt följande:

Tabell 10. Fördelning områdesvis av försenade notifieringar som lett till formella underrättelser inom landskapets behörighet

Område	2019	2018	2017
Energi		1 st	1 st
Explosiva varor		-	-
Digital teknik		1 st	-
Hälso- och sjukvård		-	-
Kulturföremål		-	-
Offentlig upphandling	1 st	-	-
Trafik		-	6 st
Miljö	1 st	1 st	5 st
Yrkeskvalifikationer		1 st	-
Jordbruk	1 st	-	3 st
Totalt	3 st	4 st	15 st

Tabell 11: Motiverade yttranden

	Försenad implementering			Felaktig implementering		
	2019	2018	2017	2019	2018	2017
Berör enbart riket	2 st	-	3 st	1 st	1 st	-
Berör både landskapet och riket	-	1 st	1 st	2 st	-	-
Berör enbart landskapet	1 st	1 st	5 st	-	-	-
Totalt	3 st	2 st	9 st	3 st	-	-

Under år 2019 tillställde kommissionen Finland sammanlagt sex motiverade yttranden, varav tre även rörde Åland; två motiverade yttrande rörde felaktig implementering av direktiv 2005/36/EG om erkännande av yrkeskvalifikationer, och ett motiverat yttrande rörde försenad implementering av direktiv (EU) 2016/2284 om minskning av nationella utsläpp av vissa luftföroreningar.

Tabell 12: Talan i EU-domstolen

	Försenad implementering			Felaktig implementering		
	2019	2018	2017	2019	2018	2017
Berör enbart riket	-	-	-	-	-	-
Berör både landskapet och riket	-	-	-	-	-	-
Berör enbart landskapet	-	-	1 st	1 st	-	-
Totalt	-	-	1 st	1 st	-	-

EU-kommissionen väckte i mars 2019 talan vid EU-domstolen mot Finland, angående vårfågeljakt på Åland. För närmare information om ärendet, se kapitel 3.3.14.

4. Övriga externa samarbeten

4.1 Sjöfart och IMO

Inom sjöfartsområdet är det IMO (International Maritime Organization, ett mellanstatligt FN-organ med 170 stater som medlemmar och tre associerade medlemmar) som beslutar om regler kring säkerhet, utbildning och miljö för sjöfarten som verkar på en global marknad. Finland är medlem och Åland kan delta i beredningen av positioner och i den finländska delegationen vid möten. EU har i ökande utsträckning initierat liknande och kompletterande lagstiftning inom sjöfartsområdet. I den mån det är relevant med EU-lagstiftning är det viktigt att föra fram samma positioner i de bägge organen.

4.2 HELCOM

HELCOM (Helsingforskommissionen) är det förvaltande organet för Konventionen om skydd av den marina miljön i Östersjöområdet, den så kallade Helsingforskonventionen. De avtalslutande parterna är de länder som angränsar till Östersjön samt EU. HELCOM bildades för ungefär tre årtionden sedan. En viktig milstolpe för HELCOM var när medlemsstaterna år 2007 antog Baltic Sea Action Plan (BSAP), ett gemensamt program för att återställa en god ekologisk status i Östersjön. HELCOM:s status som det viktigaste samarbetsorganet för skyddet av den marina miljön stärktes ytterligare när EU år 2008 antog ett ramdirektiv om en marin strategi. I direktivet klargörs att medlemsstaterna ska använda befintliga regionala samarbetsorganisationer såsom HELCOM för att uppnå direktivets mål. Arbetet inom HELCOM bedrivs huvudsakligen på tjänstemannanivå, men landskapsregeringens ministrar deltar vanligen i de politikermöten som anordnas.

HELCOM:s medlemsparter har beslutat uppdatera Baltic Sea Action Plan i enlighet med de riktlinjer som gavs vid det senaste ministermötet 2018 i Bryssel. Avsikten är att medlemsparterna ska godkänna planen vid ett ministermöte hösten 2021. Med anledning av detta har landskapsregeringen i högre grad deltagit i arbetet under 2019 och avser att ytterligare aktivera sig under 2020.

Landskapsregeringen har även sedan 2018 varit aktiv i HELCOM:s arbetsgrupp för riktlinjer för hållbara odlingstekniker och -metoder. Under 2020 kommer arbetet att fortsätta och ett av arbetsgruppens möten planeras hållas på Åland i slutet av juni.

Vad gäller området miljövänlig sjöfart har landskapsregeringen understött införandet av strängare regler vad gäller luftutsläpp från fartygstrafik och utsläpp från avloppsvatten (toalettavfall). Landskapsregeringen avser fortsätta följa frågorna och vid behov ta aktiv del i arbetet att skapa en långsiktigt hållbar sjöfart i Östersjön.

Inom ramen för den internationella samordning som sker i samband med framtagande av en åländsk havsplan, i vilken det ska tas fram förslag till lokalisering av framtida verksamheter och aktiviteter i åländska kust- och havsområden, har landskapsregeringen deltagit aktivt i ett stort antal samarbets- och koordineringsmöten, däribland i de s.k. HELCOM-VASAB-möten som anordnats. Landskapsregeringen avser även i fortsättningen i mån av möjlighet delta in detta samarbete.

4.3 Miljösamarbete

Landskapsregeringen deltar i den nationella hotbedömningen av arter och biotoper som internationellt koordineras av den Internationella naturvårdsunionen IUCN. På nationell nivå deltar landskapsregeringen även i en styrgrupp för utvecklingen av en bevarandestrategi för odlingsväxternas vilda

släktingar (CRW) med koppling till IUCN samt i den nationella genresursnämnden som dels har koppling till NordGen, dels arbetar med frågor som är relaterade till lagstiftningen inom EU om genresurser och bevarande av odlingsväxternas vilda släktingar som i slutänden koordineras av *The Commission on Genetic Resources for Food and Agriculture* (CGRFA).

4.4 Finlands kommission för hållbar utveckling

Finlands kommission för hållbar utveckling, som leds av statsministern, har två huvuduppdrag. Det första är att ansvara för att påskynda verkställandet av FN:s Agenda 2030 i Finland samt att Agenda 2030 integreras i den nationella politiken. Kommissionen följer upp och utvärderar genomförandet. Det andra huvuduppdraget är att främja, följa upp och utvärdera genomförandet av det nationella samhälleliga åtagandet för hållbar utveckling, *En målbild för Finland 2050*.

Landskapsregeringen är medlem i kommissionen och representeras av lantrådet. Vid kommissionens möten ordnas tolkning åt landskapsregeringens representanter. Landskapsregeringen samarbetar med kommissionens sekretariat, som är placerat vid statsrådets kansli. I oktober 2019 inbjöds landskapsregeringen att presentera utvecklings- och hållbarhetsagendan vid *European Sustainable Development Network Conference* som arrangerades i Helsingfors med kommissionen som medarrangör. Avsikten med samarbetet är att främja såväl Ålands, i och med utvecklings- och hållbarhetsagendan, som Finlands strävanden gällande hållbar utveckling.

4.5 Smart Energy Åland

Projektet med energiplattformen Smart Energy Åland och det bolag som bildats för att driva verksamheten inom projektet, *Flexens Ab*, har kommit igång på allvar. Flexens ab är ett Joint Venture-bolag mellan landskapsregeringen och Clic Innovation Ab samt åländska bolag i branschen. Bolaget, som inledde sin verksamhet i oktober 2018, ska fortsätta det samarbete som Clic Innovation Ab och landskapsregeringen inledde år 2014 för att på Åland skapa en hemmamarknadsreferens och testplattform för förnyelsebar lokalt producerad energi. Förutom ett antal lokalt drivna projekt har Flexens lämnat in ansökningar till olika finansieringsprogram inom EU. Landskapsregeringen medverkar som stödjande partner i dessa ansökningar.

4.6 Clean Energy for EU Islands

Clean Energy for EU Islands är en plattform med syfte att stödja energiomställning på öar i EU. På initiativ av det maltesiska ordförandeskapet skrev 14 medlemsländer, bland dem Finland, och kommissionen år 2017 under en politisk deklaration som erkänner de unika utmaningarna öar och ö-regioner står inför vad gäller energiomställning. Öar är också en av få typer av regioner inom EU som ännu får subventioner för användning av fossila bränslen, i brist på andra alternativ. Kommissionen tillsatte år 2018 ett sekretariat för att tekniskt understödja öarna. Kökar är en av de öar som är aktivt med i samarbetet.

Arbetet sker i praktiken på öarna samt inom plattformens sekretariat. De undertecknande energiministrarna ger politisk vägledning om så är nödvändigt.

Samarbetets parter och intressenter träffades i maj 2019 vid en konferens på Åland, där 108 delegater från ett fyrtiotal öar deltog. Anföranden hölls under besöket av representanter för landskapsregeringen, arbets- och näringsministeriet i Helsingfors samt *Smart Energy Åland*-projektet.

I november 2019 hölls även en konferens i Kroatien. I konferensen deltog landskapsregeringens dåvarande miljö- och näringsminister Gunell på

begäran av den finländska ministern och höll ett anförande inför ca 150 delegater från över ett femtiotal öar. Bland annat deltog representanter från den kroatiska regeringen, som handhar EU-ordförandeskapet under första halvan av år 2020, samt det kroatiska parlamentet.

4.7 Regions4

Ålands landskapsregering är sedan 2019 medlem av Regions4, ett nätverk av regionala regeringar som arbetar för hållbar utveckling. Nätverket är en global sammanslutning grundad 2002 med 50 medlemmar från 26 länder på fyra kontinenter. Nätverket strävar till att belysa regionala regeringars ställningstaganden i FN, EU och andra globala diskussionsforum inom områdena klimatförändringar, biodiversitet och hållbar utveckling.

Utvecklings- och hållbarhetsagenda för Åland, som manifesterades i september 2016, har under 2018 och 2019 fått viss synlighet på EU-nivå. Landskapsregeringens ministrar har vid flertalet tillfällen varit inbjudna till Bryssel för att beskriva arbetet på Åland, och i april 2019 utsågs *Utvecklings- och hållbarhetsagenda för Åland* till vinnare av *European Sustainability Award* i kategorin för samhällen upp till 100 000 personer. Priset har gett Åland och Agendan större möjlighet till internationell synlighet, vilket landskapsregeringen avser förvalta. Regions4 erbjuder medlemmar verktyg och tekniskt stöd för samarbeten på FN-nivå, dels i tekniska arbetsgrupper inom områdena klimatförändringar, biodiversitet och hållbar utveckling, dels genom att synliggöra medlemmarnas arbete i samband med internationella klimat- och hållbarhetsmöten som COP (*United Nations Climate Change Conference*) och HLPF (*United Nations High-level Political Forum on Sustainable Development*). Regions4 erbjuder även en plattform för informationsutbyte inom dessa sakområden med andra lagstiftande regioner som Katalonien, Baskien, Flandern, Wales och Quebec men även ö-regioner som Réunion och Kanarieöarna.

Landskapsregeringen beslöt att uppdraget att vara kontaktperson för och att bevaka Ålands intressen i nätverket faller inom ramen för den specialsakkunniga i Bryssels uppdrag, så länge det parallella arbetet på EU-nivå att genomföra Agenda 2030 och dess sjutton hållbarhetsmål är ett av landskapsregeringens prioriterade ärenden. Landskapsregeringens medlemskap i Regions4 godkändes av nätverkets medlemmar under dess möte som hölls i samband med klimatmötet COP25 i Madrid. Landskapsregeringens specialsakkunniga i Bryssel deltog i nätverkets aktiviteter under COP25. Under COP25 presenterade nätverket en rapport om klimatförändringsanpassning ur ett perspektiv från subnationella regeringar.

4.8 Central Baltic

Central Baltic Programme 2014–2020 är ett av EU:s 60 INTERREG gränsoverskridande samarbetsprogram för regioner som finansieras av ERUF (regionala utvecklingsfonden). Programområdet omfattar mellersta Östersjöregionen: södra Finland med Åland, Estland, östra Sverige och nästan hela Lettland.

Programmets målsättning är hållbar regional utveckling baserad på Europa 2020-strategin *Smart, Sustainable, Inclusive Growth* och Östersjöstrategin *Save the Sea, Connect the Region, Increase Prosperity*.

115 miljoner euro beviljades för samarbetsprojekt under programperioden. Tack vare hög användningsgrad fick programmet ytterligare 10 miljoner euro att använda i den femte och sista ansökningsrundan 2019.

Förvaltande myndighet är Egentliga Finlands förbund och sekretariatet finns i Åbo. Varje medlemsstat samt Åland har en egen nationell Contact Point, som fungerar som informatör och nätverkare. Ålands landskapsregering är värdorganisation för Contact Point Åland. Till uppgifterna hör att

sprida information om programmet, underlätta för projektaspiranter, bistå vid partnersök, arrangera evenemang och aktiviteter samt följa de godkända projekten och synliggöra deras resultat.

Projektansökningar kan lämnas in under vissa tider, så kallade Calls. Fem har genomförts.

Drygt 520 ansökningar har lämnats in, och 133 har godkänts (fram till januari 2020). 20 av dessa har åländska partner, vilket är en betydande andel om man jämför med regionens storlek/befolkning i detta programområde som omfattar 10 miljoner människor.

Kännetecknande för Central Baltic-projekt är fokus på konkreta resultat. Det ska finnas ett tydligt mervärde i att man samarbetar över gränserna. Möjliga partner är myndigheter, organisationer, föreningar och i vissa fall företag.

Central Baltic har fyra prioriteringar och elva insatsområden:

1. Stärkandet av regionens ekonomiska konkurrenskraft genom
 - **Nya kunskapsintensiva företag**
 - **Fler entreprenöriella ungdomar**
 - **Ökad export från små och medelstora företag till (nya) marknader utanför EU**
2. Hållbar användning av våra gemensamma resurser genom
 - **Fler natur- och kulturresurser utvecklade till gemensamma hållbara turistattraktioner**
 - **En större andel välplanerade och välförvaltade kust- och marina områden**
 - **Fler förbättrade urbana miljöer**
 - **Minskade mängder/halter av näringsämnen, gifter och skadliga ämnens inflöde i Östersjön**
3. Ökad tillgänglighet i regionen genom
 - **Förbättrade transportkorridorer för människor och gods**
 - **Förbättrad service i små gästhamnar för regional mobilitet och stärkt turism**
4. Förbättrad kompetens och ökad samhällsgemenskap i regionen som syns i
 - **Fler (lokal)samhällen med förbättringar**
 - **Fler yrkesutbildningsenheter med gemensamma kurser och utbildningsprogram**

De insatsområden där åländska partner deltar är markerade med **fet stil** i listan ovan. Man kan delta som Lead Partner (ansvara för hela projektet), som projektpartner eller som associerad partner. Som associerad partner får man ingen ekonomisk kompensation för sina kostnader men kan delta i projektets aktiviteter eller ta del av resultaten på annat sätt.

Ålands landskapsregerings egna byråer deltar i fyra projekt. ADAPT startade i mars 2016 och handlar om att sjömäta farleder för att få bättre och säkrare sjökort. BALTACAR inleddes under 2017 och handlar om kulturarvet under vattenytan (här är museibyrån endast AP). Miljöbyråns Coast4us är ett kust- och havsplaneringsprojekt, medan SEABASED verkar för att minska övergödningen i Östersjön.

Två projekt har åländsk Lead Partner: gästhamnsprojektet Smart Marina (Ålands Utvecklings AB) och Gardens of Possibilities, ett inkluderande odlingsprojekt (Emmaus). Därtill kommer ett nytt att starta upp under 2020, EPIG, med Ålands Yrkesgymnasium som Lead Partner.

Att delta i ett Central Baltic-projekt för med sig betydligt mer än enbart ekonomiskt projektstöd för en begränsad tid. Genom dessa gränsöverskridande projekt får projektledningen tillgång till externa nätverk och bredare kunskap utöver de konkreta åtgärderna som sker på hemmaplan.

Genom projekten har hundratals ålänningar kommit i kontakt med nya personer, tränat sina språkkunskaper, besökt andra platser, stärkt och vidgat sin kompetens och lärt sig mer om hur andra gör längs med mellersta Östersjöns kuster. Detta kunskapsbyggande är av mycket stor betydelse eftersom det stärker humankapitalet på Åland. Det som också kan noteras under programmet är att man blir ”sökbar”, då man deltagit i projekt. Åland syns på kartan, och fler förfrågningar om samarbete kommer in.

EU-finansieringen utgör 75 % av godkänd budget, vilket är en ytterst förmanlig finansiering. Ålands landskapsregering bidrar med nationell medfinansiering max 25 %. En förutsättning för ett smidigt förverkligande av projektaktiviteter är en god likviditet hos respektive partner. Det har visat sig vara ett stort problem för små åländska aktörer. Eftersom deltagandet i CB-projekt gynnar regionen på så många sätt är det väsentligt att också just små aktörer ska kunna vara partner. De har viljan och engagemanget, men inte ekonomin. Större aktörer är ofta uppfyllda med lagstadgade uppgifter och inte intresserade eller bedömer sig inte ha tid att vara med. Det är ett dilemma på Åland.

Information om samtliga godkända projekt finns i Central Baltics sökbara databas.¹⁴

4.9 B7

B7-samarbetet grundades år 1989 av de sju största öarna i Östersjön; Bornholm, Dagö, Gotland, Rügen, Åland, Öland och Ösel. Det primära syftet med samarbetet har varit att på olika plan bidra till öarnas utveckling och att uppnå mål gemensamma för öar. De senaste åren har det skett ett antal förändringar i B7:s struktur och samarbetsform, bland annat då medlemsöarna minskat i antal genom Bornholms utträde år 2013 och Ölands utträde år 2014. Under år 2015 övertog Åland ansvaret, efter Öland, att förvalta B7:s medel samt administrera samarbetets gemensamma bankkonto. Då antalet medlemsöar minskat har landskapsregeringens strävan de senaste åren varit att arbeta för en avveckling av B7-samarbetet. Diskussioner kring detta har förts med bland annat Gotland och Rügen. Under år 2019 har diskussionerna lett till att ett politiskt beslut om avveckling har tagits i *Political Steering Group* och ett avtal om avveckling har undertecknats av samtliga kvarvarande B7-öars politiskt ansvariga personer. I slutet av året har kvarvarande banktillgodohavande delats upp och utbetalats till de fem kvarvarande öarna. B7-samarbetet är därmed avslutat.

4.10 Kultursamarbete

Under året har förberedelserna inför Ålands självstyrelsejubileum, Åland 100, inletts. Självstyrelsens 100 årsjubileum pågår under perioden 9.6.2021–9.6.2022. Tillsvidare har det huvudsakligen varit fråga om uppgörande av projekt- och kommunikationsplaner samt planering av enskilda evenemang på Åland. Från år 2020 kommer planeringen att utvidgas till att gälla även samarbeten med aktörer utanför landskapet, bland andra undervisnings- och kulturministeriet samt Nordiska ministerrådet.

Samarbetet med Gävle symfoniorkester har fortgått under år 2019 och avtalet mellan parterna gäller ännu år 2020. Enligt avtalet fortsätter orkestern att besöka Åland två gånger per år och ger då en konsert för allmänheten och samarbetar med Ålands musikinstitut, bland annat genom workshops med längre hunna elever. Vid ett av besöken ges också två skolkonserter för samtliga elever i årskurs 6.

Landskapsregeringen är medlem i Film Capital Stockholm (tidigare Film-region Stockholm-Mälardalen) sedan år 2014. Under denna period har

¹⁴ <http://database.centralbaltic.eu/>

landskapsregeringen utvecklat sin satsning på stöd och service till gästande filmproduktioner. Sedan 2018 finns det en filmstrategi och nya regler för stöd till film med målet att öka antalet utländska produktioner på Åland. För verksamheten ansvarar en filmkommissionär som är knuten till utbildnings- och kulturavdelningens kulturbyrå. Till sin hjälp har kommissionären en filmnämnd som avger yttranden över inkomna ansökningar om produktionsstöd.

Under 2019 har Ålands kulturdelegation efter förarbete av filmkommissionären beviljat stöd till två aktuella TV-serier

- Tjockare än vatten, säsong 3 producerad av Nice Drama
- Hjerson, som bygger på en karaktär av Agatha Christie och som produceras av B-Reel (stöd till utveckling av manus)

Dessutom har stöd beviljats till två dokumentärer: Klingande skär (prod. Pohjantähti elokuva) och Viking Warrior Women (prod. Urban Canyons). Filmsatsningen innebär även att filmkommissionären deltar i olika marknadsföringssammanhang utanför Åland. Sedan 1.1.2019 är Åland medlem i Nordic Film Commissions och har tillsammans med nätverket visat upp sig i Berlin och London för hugade filmproducenter.

Under år 2019 ingick Ålands landskapsregering ett samarbetsavtal mellan Ålands landskapsarkiv resp. Kungliga Biblioteket (Sverige) och Åbo Akademis Bibliotek om digitalt tillgängliggörande av tidningar i forskningssyfte samt ett liknande avtal om digitalt tillgängliggörande av handskrifter. Det senare nämnda avtalet tecknades med de ovanstående institutionerna samt därutöver Riksarkivet (Finland) och Svenska litteratursällskapet i Finland. Även förhandlingar med andra konstellationer har gått av stapeln beträffande möjligheterna att skapa tjänster för digital överföring av information. I dessa sammanhang har diskussioner förts med representanter som bevakat olika områden inom upphovsrätten i Finland, Sverige och EU. Upphovsrättsorganisationer i Sverige och Finland har engagerat sig i frågor som berör gränsöverskridande digital förmedling av information som inom upphovsrätten kan räknas ha en tillräckligt hög s.k. verkshöjd.

4.11 Utbildningssamarbete

Landskapsregeringen samarbetar aktivt inom utbildningsområdet med myndigheter i Sverige och i riket. Landskapsregeringen upprätthåller en regelbunden kontakt med Universitets- och högskolerådet (UHR) i Sverige för att följa förändringar i regelverket för tillträde till högre utbildning. Kontakterna innebär att landskapsregeringen årligen levererar statistiskt underlag och avger utlåtanden över förslagen till förändringar.

4.12 Samarbete kring läkarutbildning

Den svenska läkarutbildningen görs om så att den så kallade allmän tjänstgöringen upphör och den nödvändiga praktiktiden istället inkluderas i grundutbildningen. Lagstiftningen träder i kraft 1 juli 2020 och får därmed effekter för den åländska hälso- och sjukvården från och med hösten 2025. Inom Ålands hälso- och sjukvård har man sedan många år tillbaka ett etablerat utbildningssamarbete med Uppsala Akademiska sjukhus som möjliggjort att svensk AT-tjänstgöring kunnat genomföras på Åland. Utbildningen har varit en viktig rekryteringsbas. Då den svenska läkarutbildningen görs om kommer all specialiseringsutbildning att inledas med ett så kallat basår på cirka 12 månader. Landskapsregeringen har kontakt med Socialstyrelsen som bereder föreskrifterna och bevakar att föreskrifterna skrivs så att det ska vara möjligt att göra den s.k. bastjänstgöringen även på Åland.